

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

МАТЕРІАЛИ

студентських наукових конференцій

кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 15



Львів – 2021

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”**

Випуск 15

Виходить з 2010 року

**Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2021**

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 13 травня 2021 р.)

Відповідальний за випуск

Олена Квас

Упорядник

Марія Крива

Комп'ютерне макетування

Наталія Троханяк

Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи “Актуальні проблеми української освіти” / Відп. за вип. О. Квас, упоряд. М. Крива. – Вип. 15. – Львів:

М 33

Малий видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – 76 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей Сімнадцятої міжфакультетської студентської наукової конференції “Актуальні проблеми української освіти”.

З М І С Т

Засименко Софія. Історичні витоки формування іміджу педагога	5
Герляк Марія. Розвиток педагогічної майстерності вчителя початкової школи	8
Ямелинець Мар'яна. Масовізація вищої освіти: результати та ризики на прикладі України	10
Федько Віра. Українські національні традиції сімейного виховання молоді.....	14
Полякова Євгенія, Вовк Софія. Формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді	16
Бас Тетяна. Сучасні підходи до формування здорового способу життя школярів	20
Тунська Марія-Божена. Формування культури здоров'я учнів засобами предмету хімія	23
Ключинська Марта. Актуальність використання інноваційних технологій у викладанні музично-педагогічних дисциплін у ЗВО	26
Мацкевич Маріанна. Особливості педагогічного впливу музики на формування особистості дитини дошкільника	29
Стечкович Софія. Інклюзивна освіта: переваги та недоліки	31
Винокурова Анастасія. Особистісно-орієнтований підхід до організації освітнього процесу для учнів зі СДУГ	34
Артем'єва Наталія. Комунікативні якості у структурі особистості спеціального психолога	37
Марусова Валерія. Організація дистанційного навчання: психолого-педагогічні засади	39
Калацинська Катерина. Моделі змішаного навчання у закладах загальної середньої освіти	42
Лавро Ольга. Технологія вебінару у навчальному процесі	46
Федів Наталя. Професійний розвиток вчителя засобами блогосфери та соціальних мереж .	47
Мручок Мар'яна. Youtube-простір для дітей дошкільного віку	50
Кеньо Ірина. Значущість гендерно-чутливого освітнього простору для гармонійного розвитку особистості	53
Корецька Марія. Дидактичні ігри в організації освітнього простору (на прикладі викладання шкільного курсу історії).....	55
Красногурська Анастасія. Особливості виховної роботи з педагогічно-занедбаними дітьми	58
Пшеницька Марія. Особливості управління закладами загальної середньої освіти.....	60
Ониськів Мар'яна. Професійні компетентності керівника закладу загальної середньої освіти	63
Киричук Лідія. Формування когнітивного досвіду учнів молодшого шкільного віку у позашкільному навчальному закладі освіти засобами музейної педагогіки.....	65
Кашуба Наталя. Особливості формування толерантності в учнів початкової школи у позаурочній діяльності	68
Василик Леся. Психологічні особливості страхів у молодшому шкільному віці.....	69
Марідко Софія. Особливості діяльності приватних закладів дошкільної освіти в умовах сучасної України	73

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПЕДАГОГА

Сучасний світ постійно зазнає змін і трансформацій. Нові вимоги висуваються й до фахівців освітньої галузі, зокрема їх професійності та конкурентоспроможності. У зв'язку з цим педагог повинен сприяти створенню позитивного іміджу під час своєї професійної діяльності. Для сучасного педагога професійний імідж є потужним інструментом педагогічного впливу та важливим показником педагогічної майстерності вчителя. Окрім цього, створення позитивного іміджу потребує безперервного розвитку людини, постійного вдосконалення особистих якостей, що сприяє підвищенню компетентності та конкурентоспроможності вчителя, вихователя чи викладача.

Професійна діяльність педагога, роль вчителя у суспільстві та ставлення до нього завжди відігравали велике значення у формуванні професійного іміджу. Тому питання розвитку професійного іміджу педагога доцільно розглядати в контексті історії педагогічної думки, використовуючи при цьому історичний підхід, тобто досліджувати особливості розвитку на кожному історичному етапі розвитку суспільства.

До проблеми створення позитивного професійного іміджу вчителя зверталися ще у філософських трактатах стародавнього світу. Римські мислителі Цицерон та Марк Фабій Квінтіліан вбачали доброго оратора взірцем освіченості та грамотності.

Одним із перших теоретиків іміджу вважають Н. Макіавеллі. Власне він називав імідж «личиною», тобто образом (маскою), який потрібно створювати. Я.А. Коменський вважав, що саме педагоги мають бути взірцем для молоді, тому вчителю потрібно прагнути не лише професійного росту, а бути вихованою людиною, мати хорошу репутацію та дотримуватись певного іміджу.

Англійські та французькі просвітителі (Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, К. Гельвецій, Д. Дідро) стверджували, що імідж педагога формує його поведінка та моральні якості (чесність, справедливість, відповідальність, порядність, дисциплінованість). На думку ж А. Дістервега, імідж педагога створюється непосильною щоденною працею, його прагненням до нових знань. Тільки глибоко ерудований педагог може здобути авторитет, репутацію серед учнів, колег, батьків та може сформувати творчу активну особистість.

Погляди видатних зарубіжних філософів і педагогів, які звертали увагу на необхідність і цінність іміджу особистості педагога, знаходять відображення у компонентах іміджу в українській педагогічній думці. Першооснови іміджу були закладені ще в народній педагогіці та у фольклорі: піснях, билинах, казках, міфах, легендах, прислів'ях, приказках тощо. Підтвердженням цього можуть слугувати збережені прізвиська історичних осіб, імена

людей, які відображали репутацію людей, імідж їх особистості (Володимир Святий, Ярослав Мудрий, Святополк Окаянний, Ярослав Осмомисл).

Найдавніші пам'ятки руської педагогічної літератури XI–початку XIV століття («Ізборник Святослава», «Повчання дітям») містять поради щодо навчання та виховання дітей, формування особистості, зокрема й іміджу як одного із її складників. Автор своєрідного морального кодексу «Повчання дітям» Володимир Мономах у своєму творі наголошує на тому, що вчитель має бути благочестивим, смиренным, мудрим і лагідним, не п'яницею, не хабарником, прихильником благочестя, тобто взірцем добрих справ.

У період українського національного відродження значну роль у поширенні знань та формуванні особистості вчителя відігравали братства. Найвідомішими представниками таких шкіл є І. Борецький, П. Могила та М. Смотрицький. У своєму гострополемічному творі «Тренос» М. Смотрицький висуває вимоги до вчителя, наголошуючи на особливій ролі прикладу педагога у справі виховання молоді, його фаховій підготовці та самоосвіті. Норми християнської та народної моралі культивувалися й у козацьких школах. Головним учителем школи на Запорізькій січі був ієромонах-уставник, якому були притаманні духовність, шляхетність, порядність та волелюбний дух козака.

Одним із перших в українській педагогіці звернувся до особистості вчителя український філософ і педагог Г. Сковорода. На його думку, вчителем може бути тільки людина, яка любить цю професію і має до неї хист. Окрім цього він висував до особистості вчителя великі вимоги (знання своєї справи, володіння словом, поваги до особистості учня, гуманність, чесність, терплячість, безкорисливість тощо). Видатний український педагог і просвітитель XIX століття О. Духнович теж вважає, що педагог має мати справжнє покликання до професії, окрім цього ставить до вчителя низку вимог: володіти ґрунтовними знаннями, чистим і непорочним мораллю, процвітати добродіями, бути від природи лагідним.

Літературна спадщина Т. Шевченка сповнена педагогічних повчань. На його думку, вчитель має бути чесною, сумлінною, доброю, високоморальною, життєрадісною людиною, яка вміє зацікавити дітей, самовіддано служити людям, своїй батьківщині, бути носієм духовності свого народу. Український педагог К. Ушинський вважав, що імідж педагога формується за допомогою його особистісних та дидактичних умінь. Х. Алчевська звертала увагу, що імідж педагога доповнює психологічна культура вчителя – умінні відчувати настрій та внутрішній світ учня.

І. Франко у своїх художніх творах змальовує образ справжнього вчителя, який повинен мати особисту позицію, самостійне мислення, розуміти сенс життя, духовно і морально зростати, знаходити шляхи до серця дитини своєю любов'ю, справедливістю, гуманністю.

Починаючи з 20-х років ХХ століття на території сучасної України створюється система народної освіти, яка усе більше уваги приділяє особистості вчителя та його професійної діяльності. Тоді ж вчені-педагоги починають розробляти теоретико-методологічне обґрунтування нових підходів до організації виховання й освіти. Утверджується самостійна галузь знань – наука про вчителя, його професійну діяльність, розробляються вимоги до професіоналізму, майстерності, педагогічної діяльності педагога, що сприяло формуванню іміджу тогочасного вчителя.

Український педагог-новатор А. Макаренко у своїй літературній спадщині перелічує характерні риси, якими має володіти вчитель і без яких неможлива його професійна діяльність. На його думку, складниками позитивного іміджу є педагогічна майстерність, педагогічна техніка, мовна техніка, зовнішній вигляд, авторитет педагога. Творчість педагога свідчить, що його система спрямована на формування працездатної, відповідальної особистості.

На думку В. Сухомлинського, ознаками і вимогами до професії вчителя є рівень професійної підготовки, самовдосконалення, педагогічна майстерність, педагогічна та професійна культура, особистісна культура, моральна культура, духовна культура, мовленнєва культура, естетична культура.

Багатівіковий досвід свідчить про те, що поняття професійного вчительського іміджу існувало завжди, але, залежно від епохи та різних політичних, економічних, соціальних чинників, постійно змінювалося й розширювалося.

Поняття «імідж» вперше ввели в науковий обіг австрійський психолог З. Фрейд і американський економіст К. Болдуїн. У 30-ті роки ХХ століття З. Фрейд видавав журнал під назвою «Імідж», а у 60-х роках К. Болдуїн увів у професійний обіг поняття «імідж» та обґрунтував його значущість. У 90-х роках ХХ століття з'явилися перші теоретичні дослідження іміджу. Сучасні науковці і педагоги у своїх дослідженнях приділяють значну увагу педагогічному та професійному іміджу, зокрема це знаходимо у працях Н. Гузій, І. Зязюн, Н. Кузьміна, І. Симонова, Г. Коджаспірова, О. Коджаспіров.

Розвиток суспільства спричиняє зміни і диктує нові вимоги до статусу педагога, однак незмінними залишаються головні якості педагога: любов до дітей, учнів, студентів; повага до особистості; високий професіоналізм, доброзичливість, щирість, уміння спілкуватись тощо.

Список використаної літератури:

1. Коркішко А. В. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх магістрів педагогіки вищої школи: дис. ... канд. пед. Наук: 13.00.04 / Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 357 с.

2. Коркішко А. В. Сутнісна характеристика категорії «імідж»: історико-педагогічний аспект (IX – XVIII ст.). *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. №2 (71). С. 88–96.

Герляк Марія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Суспільство ставить перед сучасною освітою нові завдання, які вимагають від учителя зміни його позиції. Сьогодні вчителю до покладених на нього завдань вирішувати, керувати, пояснювати, контролювати додалися ще й нові, як-от: мотивувати, активізувати, допомагати, радити, координувати, діагностувати, створювати сприятливу атмосферу, розвиваючи таким чином особистість учнів.

Сьогодні народжується нова школа, яка виховує креативного і творчого учня з прагненням до самовдосконалення, самоосвіти та самовиховання. Місія сучасної школи та вчителя – навчити дітей бути гнучкими до змін, легко адаптуватися і вміти навчатися впродовж усього життя. Щоб все це вдалося, вчителеві самому потрібно бути зразком, вміти мотивувати дітей до розвитку, до знань, до пізнання світу.

У вирішенні означених проблем саме вчителеві початкових класів відведено ключову роль, яка спонукає його до необхідності по-новому подивитися на свою роботу, зокрема на побудову уроку, форми його проведення, а також засвоїти нові методи роботи з молодшими школярами [3, с. 314].

Питання формування педагогічної майстерності вчителів, що викладають у початкових класах розглядали чимало дослідників і науковців, таких як: Й. Ватутуха, Р. Дітртова, Ю. Івановічова, Б. Касачова, З. Колларікова, Б. Косова, Д. Коструб, Б. Мурінова, М. Пішова, Л. Подлахова, С. Покривчакова, Е. Северіні, Н. Теличко, І. Турек, О. Шимонік та ін.

Одні вчені вважають, що педагогічна майстерність – це найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що за відведений час педагог досягає оптимальних результатів. На думку інших – це синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва й особистісних якостей педагога. В європейських країнах – це практичне розгортання і втілення вчителем у професійну діяльність сукупності інтелектуальних, психологічних і духовних якостей [2, с. 86].

Педагогічна майстерність включає в себе такі компоненти:

- професійна компетентність – наявність професійних знань, знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології, вміння аналізувати педагогічні ситуації, синтезувати матеріал, вибирати засоби взаємодії. Для плідної та активної співпраці з учнями вчитель повинен володіти широким колом інтелектуальних, моральних та духовних

засобів, що забезпечують педагогічний вплив на школярів. Цьому сприяє мобілізація інтелекту, волі, організаторського хисту, моральних зусиль та вмиле оперування засобами формування моральних, інтелектуальних та духовних засад в учнів.

- гуманістична спрямованість діяльності – спрямованість діяльності вчителя на особистість учня, утвердження словом і діями найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Для досягнення успіху в педагогічній діяльності недостатньо лише теоретичної підготовки, потрібно любити і поважати дитину, бо щира любов, повага та увага вчителя до учня сприяє відкриттю останньому всього світу.

- педагогічні здібності – психічні особливості вчителя, необхідні для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення, а саме, толерантність, чутливість, креативність, комунікативність, оперативне розв'язання проблемних ситуацій, професійна проникливість, пильність, здатність сприймати і розуміти інших, здатність активно впливати.

- педагогічна техніка – раціональні засоби, уміння та особливості поведінки вчителя, які спрямовані на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, зокрема, наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення, здатність володіти мімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом тощо.

Згідно з даними дослідження «Навчати й навчатися: як і куди зростати українському вчителю», у рамках якого було опитано 8 427 осіб з усієї України на запитання «Що мотивує українське вчителювання змінюватися та професійно зростати?» 87% відповіли: бажання професійно розвиватися. Якщо вчитель розвивається – він успішний в професії та має високий авторитет серед учнів. До того ж професійне зростання – це вже тренд.

Націлюючись на професійний розвиток і зростання, педагоги читають професійну літературу: на це витратили приблизно 101 день упродовж останнього року. Також беруть участь у кваліфікаційних програмах з видачею свідоцтва або диплома – 64 дні, ведуть професійний блог чи сайт – 27 днів, а також стають учасниками дистанційних курсів і тренінгів – 18 днів.

Для розвитку своєї педагогічної майстерності вчитель весь час повинен займатися самоосвітою. Для цього йому на допомогу приходить освітній інформаційно-комунікаційний простір – середовище, яке сприяє розвитку особистості вчителя та учня з допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує можливість реалізації їхніх потреб та потенціалу.

Для самоосвіти вчитель початкових класів має змогу використовувати такі інформаційно-комунікативні технології як: навчання на онлайн платформах; робота з педагогічним програмним засобом; створення web - квестів; організація веб конференцій та блогінгу. Сучасні онлайн платформи представлені курсами навчання у такій послідовності: перегляд відео лекцій, обговорення питань на форумі з іншими студентами та викладачами, складання тесту та отримання сертифікату.

Сьогодні мережа інтернет для саморозвитку вчителя надає такі онлайн платформи як:

EdEra – освітній проект, який розробляє онлайн курси, інтерактивні підручники та освітні спецпроекти, співпрацює з МОН України, тому є багато освітніх можливостей: для вчителів початкової школи (найновіший курс лекцій описує сучасні методики підготовки викладання у першому класі). Prometheus – проект масових відкритих онлайн курсів, де є як предметні курси, які допоможуть слідкувати за новинами у галузі педагогіки, так і загальні. ВУМ (Відкритий Університет Майдану) містить низку курсів для покращення педагогічної майстерності вчителя: “Креативне мислення”, “Теорія поколінь”, “Верифікація в інтернеті”, “Мова жестів”, “Інформаційна безпека” тощо та багато інших.

Сучасний вчитель наділений готовністю до застосування нових педагогічних ідей, здатністю до безперервного навчання та розвитку, перебуває у постійному творчому пошуку та самовдосконаленні. Розвиток педагогічної майстерності є його невід’ємною потребою. А забезпечити цю потребу може прогресивний та ефективний інструмент самоосвіти – інформаційно - комунікаційні технології, які відіграють важливу роль у сучасному світі. Вони дозволяють зекономити час, є зручними у пошуку, використанні та переважно безкоштовними, тому доступні усім користувачам мережі Інтернет.

Список використаної літератури:

1. Биков В. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / В.Ю. Биков, В. В. Лапінський, А.Ю. Пилипчук, М.П. Шишкіна та ін.; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова // – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с.

2. Полякова О. С. Формування педагогічної майстерності сучасного вчителя початкових класів / Педагогічні науки. – Випуск 18. – С. 86–89.

3. Юзик М. А. Тенденції розвитку системи підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах реформування освіти / М. А. Юзик // Молодий вчений. – № 8. – 2017. – С. 314–318.

Ямелинець Мар’яна (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Заячук Ю. Д.

МАСОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА РИЗИКИ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ

Актуальність. Масовізація вищої освіти є об’єктивним явищем сучасності. Це явище, разом із безсумнівними позитивними результатами, несе загрози, серед яких основними вважаємо розбалансованість ринку праці та структури відготовки фахівців у закладах вищої освіти та зниження якості вищої освіти. Одним із важливих завдань національної освітньої політики, зокрема й в Україні, є мінімізація ризиків і загроз масовізації вищої освіти [2].

В епіцентр досліджень науковців різних галузей потрапляє проблема доступу до вищої освіти. Зростання чисельності публікацій, у яких автори звертаються до цієї проблеми, на нашу думку, не свідчить про її розв’язання чи досягнення компромісу. Все активніше

аргументують свою позицію як прихильники розширення доступу до здобуття вищої освіти, так і їх опоненти. Аргументами на користь розширення охоплення молоді вищою освітою є низка позитивних соціальних ефектів від отримання освіти, як індивідуальних, так і суспільних. До індивідуальних результатів дослідники Е. Ганушек та Л. Восман, відносять збільшення заробітної плати, поліпшення здоров'я, збільшення тривалості життя. Значущість освіти для суспільства, на їхню думку, знаходить вияв у зростанні економічних показників та якості життя загалом. Загалом, збільшення чисельності молоді, яка здобуває вищу освіту, свідчить про формування суспільства знань і підвищення соціального та культурного капіталу суспільства [4]. Не стоїть осторонь означеної динаміки вищої освіти й Україна, яка стратегічно працює над реформуванням національної системи вищої освіти.

Мета дослідження: проаналізувати ризики для системи вищої освіти України, пов'язані з сучасною тенденцією масовізації вищої освіти.

Виклад матеріалу. Помітними інституційними змінами періоду незалежності України вважаємо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та експансію вищої освіти, а також фактичне перетворення останньої на масову і загальнодоступну. Експансія вищої освіти позиціонується як стрімке збільшення як кількості закладів вищої освіти, так і кількості студентів за абсолютними й відносними показниками [3].

Ризики, які пов'язані з сучасною тенденцією масовізації вищої освіти.

1. Очевидним найбільш негативним наслідком зростання ступеня масовості вищої освіти є знецінення, інфляція отримуваних кваліфікацій. Чим більше людей мають дипломи про вищу освіту, тим гострішою є конкуренція за робочі місця, для отримання яких потрібен такий диплом. За умови відсутності зростання чи скорочення кількості робочих місць, кваліфікаційні вимоги природним чином підвищуються, що веде до подальшого посилення вимог щодо освітніх кваліфікацій [1].

2. Інтенсивне збільшення кількості закладів вищої освіти та чисельності осіб, які в них навчаються визначило потребу залучення до освітнього процесу більшої кількості викладачів. Однак якісний професорсько-викладацький склад не може бути сформований одномоментно. З метою дотримання ліцензійних та акредитаційних вимог щодо якості професорсько-викладацького складу заклади вищої освіти залучають до роботи викладачів-сумісників, що негативно позначається на якості освіти. Потреба в кадрах викликала попит на розширення місць в аспірантурі і докторантурі, збільшення мережі спеціалізованих Вчених рад. Наприклад, упродовж 2013 р. підготовку аспірантів здійснювали 518 установ, із них 269 науково-дослідних інститутів та 249 закладів вищої освіти; докторантів готували 276 закладів, із них 172 закладів вищої освіти та 104 науково-дослідні інститути. У цьому році випущено 8320 аспірантів (захистили дисертацію 2173 особи) та 578 докторантів (зі захистом

дисертації – 188). Інтенсивне зростання кількості наукових кадрів зумовлене попитом закладів освіти на фахівців із науковими ступенями. Однак демографічні проблеми, міграція молоді, її орієнтація на навчання за кордоном ведуть до поступового зменшення чисельності студентів. Ці об'єктивні процеси найближчим часом призведуть до поступового закриття найменш привабливих для абітурієнтів вишів (насамперед, приватних), а також злиття декількох слабоконкурентних закладів освіти в один більш потужний тощо. У такій ситуації, очевидно, виникне загроза кадрової пастки: що робити з науково-педагогічними кадрами, чисельність яких активно зростала впродовж останнього часу [4].

3. Ситуація ще більше загострюється в умовах неналежного зв'язку між структурою підготовки спеціалістів у закладі вищої освіти і реальними потребами економіки, що являє собою застарілу проблему України. У цьому відношенні очевидною є потреба у приведенні державного замовлення на підготовку спеціалістів у відповідність до реальних потреб національної економіки [1].

4. Сьогодні значна кількість батьків і абітурієнтів, як в Україні, так і за кордоном, наділяє нинішню вищу освіту соціальною цінністю, притаманною їй у попередню епоху, таким чином сприяючи подальшому зростанню масовості вищої освіти, завищуючи очікування щодо її результатів. Самі ці високі соціальні очікування мають тенденцію до інфляції: вища освіта внаслідок масовізації у пересічному випадку перетворюється з переваги на стандарт, що має вже не так позитивний, як негативний характер – не наявність вищої освіти дає певну перевагу, а її відсутність стає суттєвим недоліком. У громадській думці виникає уявлення про критичну необхідність «професіоналізму», не обов'язково втіленого у певні знання і навички, але обов'язково формально підтвердженого дипломом про вищу освіту «встановленого зразка». Вища освіта чи науковий ступінь стає атрибутом соціального статусу, зростає вага символічного (на відміну від реального – конкретних знань, умінь і навичок) компонента. Нівелюванню цінності вищої освіти сприяє і неретформованість національної економіки, яка не має необхідної кількості робочих місць, що реально вимагають виробничої ефективності, таким чином далі стимулюючи попит на абстрактні «універсальні» освітні спеціальності на зразок менеджера, економіста чи журналіста. Крім того, відсутність чітких критеріїв практичної перевірки таких «універсальних» кваліфікацій створює додаткові умови для подальшого зниження якості освіти [1].

5. До процесу інфляції і подальшої масовізації вищої освіти долучаються сучасні комп'ютерні технології, що відкривають широкі можливості для розвитку різноманітних форм дистанційної освіти, яка в окремих випадках зливається з низькоякісною стаціонарною. Проте по-справжньому якісна професійна вища освіта, що передбачає, поряд з оволодінням

відповідними знаннями й уміннями, також налагодження ефективних соціальних зв'язків, як і раніше, вимагає тривалої особистої взаємодії викладача і студента у процесі вирішення трудомістких завдань, у тому числі творчого характеру, а тому будь-які сучасні технології, що не передбачають такої особистої взаємодії можуть у кращому разі служити доповненням до традиційних навчальних методів, але аж ніяк не їх заміщенням. Також інфляція вищої освіти у багатьох традиційно індустріальних країнах стимулюється й політично ідеологізованою риторикою, у якій ідеї «інформаційного суспільства» та «суспільства знань» часом використовуються фактично для обґрунтування позитивності відмови від традиційного виробництва, орієнтованого на регіональні і національні ринки, яке буцімто витісняється новітньою «економікою знань», що насправді призводить до подальшого занепаду національної матеріально-технічної та інфраструктурної бази.

Позитивні чинники масовізації вищої освіти.

До основних складових позитивного потенціалу масовізації вищої освіти належить підвищення якості людського капіталу, зокрема за рахунок кращого орієнтування молоді з вищою освітою на міжнародних ринках праці, товарів і послуг, більшої динамічності у запозиченні кращих зразків для подальшого творчого розвитку. Чи не найбільший позитивний потенціал зростання ступеня масовості вищої освіти лежить у площині створення новітньої освітньої індустрії з великою кількістю робочих місць, результати діяльності якої мають високий попит. Особливо важливим цей соціально-економічний результат є в умовах тривалої демографічної кризи та старіння населення. Для повного використання цього потенціалу необхідно активно сприяти розвитку системи освіти протягом життя, у тому числі професійної освіти, оволодіння новими спеціальностями, підвищення кваліфікації тощо. Важливим потенційним соціально-політичним наслідком масовізації вищої освіти є підвищення соціальних очікувань молоді, що прагне кращої якості життя і при цьому готова докладати особистих зусиль в економічній діяльності та брати активну свідому участь у політичному житті держави, процесах її оновлення [1].

Висновки. Масовізація вищої освіти є на сьогодні сучасною світовою тенденцією розвитку вищої освіти. Забезпечення якості вищої освіти в умовах глобалізації – це необхідний виклик для національних систем вищої освіти, в тому числі й України. Означені ризики масовізації можуть завдати удар по національній економіці, призвести до конкуренції на світових ринках праці, витрати колосальних сум на неуспішні університети.

Список використаної літератури:

1. А. Ю. Іщенко. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. *Аналitична записка*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1537> (дата звернення: 06.05.2021)

2. М. М. Карпенко. Проблеми масовізації вищої освіти в Україні. *Аналітична записка. Серія «Гуманітарний розвиток», №16, 2019 р. 10 с.*

3. Масовість вищої освіти та освітня нерівність в Україні / С. Оксамитна, С. Стукало // *Соціальні виміри суспільства.* - 2014. - Вип. 6. - С. 206-220.

4. Щудло С. А. Масовізація вищої освіти: інституційна пастка чи суспільне благо? // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. *Сер. : Соціологія.* - 2014. - Т. 234, Вип. 222. - С. 65-69.

Федько Віра (Педагогічний фаховий коледж)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р.І.

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Сім'я або **родина** – соціальна група, яка складається з людей, які зазвичай перебувають у шлюбі їхніх дітей (власних або прийомних) та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів, і здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей.

Наш народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття та світосприймання нашого народу. У них пояснюються та обґрунтовуються взаємини між людьми, цінність духовної культури окремої людини і народу взагалі.

Дуже тісно народна творчість пов'язана із звичаями, що являють собою закони, якими українці керувались щоденно.

Як і рідна мова, звичаї об'єднують людей в один народ. Того, хто забуває звичаї, карають Бог і люди, а, за українським повір'ям, у батьків, що не дотримуються звичаїв, народжуються діти, які стають вовкулаками.

Дохристиянські звичаї гармонійно переплелися з релігійними, утворивши обряди, які ми маємо на сьогодні: колись Різдво припадало на свято зимового повороту сонця, вісника врожаю та щастя, про що й співається у колядках. У них переплелися мотиви хліборобські, військові, казково-фантастичні, весільні та біблійно-релігійні.

Обряди охоплюють все життя людини від народження до смерті (пологи, запросини баби-повитухи, відвідини новонародженого та породіллі, хрестини, дівування, заручини, весілля, поховання); всі сфери людської діяльності та сільського господарства (заклик весни, веснянки, перша борозна, зажинки, жнива, обжинки, Спас).

Сімейне життя традиційно супроводжувалось різноманітними обрядами та ритуалами, які в образно-символічній формі визначали певні етапи життя та розвитку, а весілля являло собою справжню народну драму, до якої включались ігрові дії, танці, співи, музика. Народження дитини завжди було визначною подією в житті родини, адже за народним уявленням “хата з дітьми – базар, а без них цвинтар”. Вагітну жінку не можна було лаяти та ображати. Їй слід було якомога довше приховувати вагітність, щоб ніхто не знав і не врік, щоб не тяжко було родити. Аби дитина була здоровою, до першої купелі лили свячену воду.

Родинно-трудова традиція – це морально-трудова досвід родини з підготовки дитини до самостійного життя, які склалися історично та передаються із покоління в покоління. У родині кожен її член мав певні обов’язки, сумлінно їх виконував і ніс відповідальність за свою працю перед членами родини. До родинно-трудова традицій відносимо традиції трудових династій, майстрів, їх спільну працю з дітьми, залучення їх до домогосподарства. Це формує в дітей такі риси, як старанність, самодисципліну, наполегливість, виховує любов до праці.

Традиційною формою передавання молоді соціального досвіду та духовних цінностей, моральних норм і принципів є трудові свята. Саме вони розкривають учням красу і значення праці в людському житті. У навчальних закладах варто проводити традиційні свята праці з тем “Трудові династії моєї родини”, “Праця – найголовніше в моєму житті”, “Професії моїх батьків”, “Світ захоплення моєї сім’ї” та інші. З інших форм трудового виховання можна виокремити такі: зустрічі з цікавими людьми, народними умільцями, майстрами, представниками різних професій (“Професії мого міста, села”), екскурсії до підприємств, диспути (“Твоя майбутня професія. Яка вона?”, “Про самовиховання здібностей і працелюбності”).

Багатими є **родинно-естетичні** традиції нашого народу, які відображають розуміння людиною прекрасного в житті, формують її морально-етичні смаки, прагнення вносити красу в повсякденне життя.

Родинний досвід естетичного виховання полягає в тому, що діти навчаються мистецьких умінь, смаків у практичній діяльності через продовження творчих традицій батьків, дідів, прадідів.

Вагоме значення в родині мають **родинно-оздоровчі традиції**. Здоров’я – то не тільки запорука матеріального добробуту, а й джерело гарного настрою, основа зовнішньої привабливості людини, її високоморальних якостей, ставлення до інших людей. Увага до фізичного виховання в родині зумовлена значною роллю, яку воно відіграє у зміцненні здоров’я юного покоління, забезпеченні його повноцінного фізичного розвитку. Традиції фізичних вправ знаходять вияв у іграх, весняних хороводах, купальських святах, святі

Андрія, проводах зими, коли в молоді виховується спритність, витривалість, рішучість, ініціатива, виникає бажання радіти, допомагати, підтримувати іншого.

Як родинно-оздоровчі традиції розглядаємо традиції фізичного загартування, народні ігри, національні страви, здоровий відпочинок.

Цей родинний досвід підтримується і в умовах навчальних закладів, де успішно проводяться “Свято першого й останнього снігу”, “День здоров’я”, “Різдвяні свята”, а також працюють клуби “Талант і здоров’я”, “Лицарського загартування”, організуються зустрічі з людьми, які мають досягнення в оздоровленні й загартуванні, лекторії для батьків і школярів відповідних фахівців, наприклад, “Здоров’я дітей – спільна мета сім’ї і школи”, “Здорова сім’я – здорова нація”, “У здоровому тілі – здоровий дух”.

В. Сухомлинський завершує “Батьківську педагогіку” таким твердженням: “Суспільство – це величезний дім, споруджений з маленьких цеглин – сімей. Міцні цеглинки – міцний дім, крихкі цеглинки – це небезпечно для суспільства явище. ... крихкість ця полягає в безвідповідальності. Якщо у Вас немає дітей – ви просто людина. Якщо ж у вас є діти, ви тричі, чотири, тисячу разів людина...”.

За В. Сухомлинським, могутня сила виховання покладена в тому, що діти вчать дивитися на світ очима батьків, вчать у батька поважати матір, бабусю, жінку, людину.

Список використаної літератури:

1. Львівський М.В. Інженерія педагогіки : навчальний посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 188 с.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. Київ: Радянська школа 1977.т.5 640с.
- 3.Павленко А. Сучасні цінності в контексті.
4. Хомишак О. Образ батька крізь призму «Батьківської педагогіки» В.О Сухомлинський *«Психолог -педагогічні проблеми сільської школи»*. 2009.с 258.

Полякова Євгенія, Вовк Софія (Педагогічний фаховий коледж)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р.І.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Практичні успіхи щодо формування здорового способу життя, зокрема молоді, можливі тільки за умов врахування особливостей суспільного, політичного та економічного життя України перехідного періоду. Є необхідність визначити чинники життєдіяльності суспільства і держави, наголошуючи на тих, що впливають на формування і можливість реалізації політики здоров’я населення, його охорони.

У філософському розумінні спосіб життя – це синтетична характеристика сукупності

типових видів життєдіяльності людей (індивідів та соціальних утворень) у поєднанні з умовами життя суспільства. Спосіб життя охоплює всі сфери суспільства: працю і побут, суспільне життя і культуру, поведінку (стиль життя) людей та їх духовні цінності. Тобто, поведінка, або стиль життя, є одним з найважливіших елементів способу життя в цілому, який не може не впливати на здоров'я окремої особи або на здоров'я тих чи інших соціальних груп населення.

Щорічні звіти дослідження людського розвитку в Україні за Програмою ООН свідчать про зниження рівня здоров'я населення країни. Зафіксована висока смертність серед всіх груп населення, в тому числі і дитячою, підвищення захворювань, а також на соціально небезпечні інфекційні хвороби. Спостережено кореляцію між зниженням якості життя і станом здоров'я населення. Низький рівень здоров'я населення залежать від змін, що відбуваються в усій системі життєдіяльності, як у зовнішньому, так і внутрішньому, стосовно охорони здоров'я, середовищі системи.

На думку фахівців, характерними рушійними чинниками суспільного, політичного і економічного життя сьогодення України, що стосуються підтримки й охорони здоров'я населення, є:

- -низький рівень економічного забезпечення населення;
- -низький рівень фінансування системи формування і охорони здоров'я;
- -фінансово-економічна невизначеність;
- відсутність ідеології здоров'я і технології її впровадження;
- структурна недовершеність систем, що забезпечують здоров'я;
- підвищення недосконалості очікувань населення від системи охорони здоров'я;
- інфляція індивідуального і громадського здоров'я;
- некритичність оцінки ролі громадянина щодо збереження здоров'я;
- деформованість управління охороною здоров'я;
- розбалансованість системи управління по вертикалі;
- відсутність нових технологій управління;
- невизначеність ролі і функцій регіонального управління;
- некритичність оцінки стану і ролі громадського здоров'я політичними силами;
- суперкритичність оцінки системи ОЗ;
- дефіцит інформації (деформованість функції).

Здоров'я людини являє собою цілісне, системне явище, стан якого залежить не тільки від природних і соціальних зовнішніх чинників, а й від внутрішніх. Саме внутрішні чинники визначають ставлення людини до себе і до життя взагалі. Світовий досвід засвідчує, що

найвагомішим фактором, який визначає стан здоров'я, є спосіб життя, який веде людина. А перспективою поліпшення здоров'я виступає системна діяльність в напрямку формування здорового способу життя, що є набагато ефективнішою та економічно доцільнішою стратегією, ніж постійне збільшення витрат на лікування наслідків недбалого ставлення до власного здоров'я. Питання, що пов'язані зі здоровим способом життя, є вкрай важливими для кожної людини, але особливого значення вони набувають для людини молоді. Молодь є стратегічним ресурсом розвитку країни, виступає як активна суспільна сила. Україною прийнято ряд важливих державних документів, які спрямовані на зміцнення, формування та збереження здоров'я дітей, молоді, дорослих; розвиток соціально-активної, фізично здорової та духовно багаті особистості. Формування здорового способу життя через освіту, створення здоров'язберігаючого освітнього середовища постає одним із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти. Навчальні заклади, трудові колективи, сім'я – найефективніші інституції формування здорового способу життя та культури здоров'я молоді, намагаються використовувати свої можливості в напрямку гармонійного розвитку психофізичних здібностей молодих людей. Важливо також, щоб ці інституції спиралися на активізацію участі в даному процесі самої молоді. Саме від її активної та ініціативної діяльності й буде залежати дієвість та успішність гасла: «Здоровим бути модно, стильно і красиво».

Турбота про здоров'я, освіченість, духовну та фізичну досконалість студентства стають одними з першорядних завдань вищих навчальних закладів. Адже міцне здоров'я є підґрунтям професійної підготовки, гарантом реалізації набутих знань, головним чинником працездатності в процесі життєдіяльності. Підготовка у навчальному закладі всебічно загартованої особистості зараз розглядається як важливий компонент формування конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах світової глобалізації ринку праці. Змінити ставлення студента до власного здоров'я і особистого способу життя можливо за умови розуміння ним цих цінностей, надання пріоритетності збереженню фізичного та психічного здоров'я через освіту. Причому, спілкування зі студентами по даній темі дає підстави говорити про безліч мотивів для ведення здорового способу життя. У кожного своя мотивація бути здоровим: хтось вважає, що для досягнення успішної кар'єри в певній професії треба мати гарне здоров'я; інший хоче бути гарним, струнким; для когось – це радість повноцінного життя та активне довголіття; дехто вбачає в міцному здоров'ї заощадження коштів на ліках. Проте в будь-якому випадку сьогодні треба говорити про культуру здоров'я як невід'ємну складову загальної культури особистості.

Що стосується харчування, то слід зазначити, що воно забезпечує організм енергією, яка вкрай необхідна для процесів життєдіяльності молоді людини. Відновлення клітин і

тканин в організмі відбувається за рахунок надходження з їжею пластичних речовин – білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин. Крім того, їжа – джерело утворення ферментів, гормонів та інших регуляторів обміну речовин в організмі. Харчування обов'язково має бути раціональним, тобто правильно організованим, із вмістом в раціоні оптимальної кількості харчових речовин, необхідних для розвитку і життєдіяльності організму, з дотриманням режиму харчування. Раціональне харчування забезпечує нормальну життєдіяльність організму, високий рівень працездатності і стійкості до несприятливих факторів навколишнього середовища, максимальну тривалість активного життя. Прийом їжі у відповідний час є вкрай важливим, адже виробляється умовний рефлекс у діяльності травних залоз шлунка. Не дотримання режиму харчування призводить до порушення нервової і гормональної регуляції складних біохімічних і фізіологічних процесів, що лежать в основі травлення. Щодо третьої складової здорового способу життя – відповідальності кожного за стан свого здоров'я, то, в першу чергу, береться до уваги відсутність шкідливих звичок, дотримання правил особистої гігієни, здійснення самоконтролю. Самоконтроль постає найефективнішим методом у процесі формування здорового способу життя молоді людини, адже включає систему спостережень за своїм здоров'ям, фізичним розвитком, функціональним станом, перенесенням навантажень

Формування здорового способу життя студентської молоді – складний процес, який потребує активної участі в ньому якнайбільшої кількості людей: це і батьки, і викладачі, і вихователі гуртожитків, і насамперед – самі молоді люди. Якщо розглядати цей процес в сім'ї, то в більшості випадків він зводиться до виховання навичок гігієнічної поведінки та профілактики шкідливих звичок. Відомим є той факт, що з метою прищеплення здорового способу життя батьки в процесі виховання власних дітей застосовують різні психологічні механізми. Перш за все, це механізм підкріплення – батьки використовують заохочення (або покарання) тієї поведінки дитини, яку вони вважають правильною чи неправильною. У свідомості дитини формується певна система ціннісних норм, стандартів і життєвих планів, дотримання і прагнення реалізації яких для неї поступово стає внутрішньою потребою. Якщо ці стандарти і плани реалістичні, то, досягаючи їх, дитина, а згодом і доросла людина, підвищує рівень власної самоповаги, формує позитивний «Я-образ». В тому випадку, коли стандарти і плани батьків не відповідають наявним можливостям дитини, не враховують її власних інтересів і схильностей, у разі невдачі у дитини виникають труднощі із самовизначенням, втрачається віра в себе, знижується рівень самоповаги. Питання можливості (або неможливості) вести здоровий спосіб життя є суб'єктивним, бо воно, перш за все, детерміноване ступенем усвідомлення особистістю важливості дій в цьому напрямі. Навіть при відсутності деяких об'єктивних умов (комфортне житло, належне харчування,

достатній дохід тощо) особи з високим рівнем свідомості стосовно здорового способу життя прагнуть багато чого робити заради власного здоров'я. І навпаки, за достатньо об'єктивних умов нестача особистісних стимулів знижує бажання бути здоровим.

На нашу думку, процес виховання свідомого ставлення студентства до власного здоров'я, здоров'я інших людей варто здійснювати шляхом передачі знань і формування умінь і навичок зміцнення та збереження здоров'я, виконання практичних дій здорового способу життя. Саме в молоді роки відбувається сприйняття певних норм та зразків поведінки, усвідомлення потреб та мотивів, визначення ціннісних орієнтацій, інтересів та уявлень. Поведінкові чинники можуть бути як сприятливими, так і шкідливими для здоров'я, що залежить від вибору способу життя конкретною особою. Щоб вплинути на поведінку людини, необхідні зусилля з боку сім'ї, суспільства і безумовно самої людини. Тому так важливо проводити в життя послідовну систему активних дій усіх учасників навчально-виховного процесу. Сам процес має бути спрямований на створення здорового середовища для формування таких важливих життєвих навичок, які ведуть до збереження, зміцнення та відтворення здоров'я і орієнтують на утвердження здорового способу життя, розвиток духовно, психічно, фізично та соціально здорової особистості.

Список використаної літератури :

1. Бондаренко О.М. Цінність здоров'я серед студентки молоді. Вісник Кам'янець – Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Фізичне виховання, спорт, здоров'я людини», 2010. Випуск 3. С. 160-166.
2. Гусак П.М. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології: монографія / За ред. П.М.Гусака Луцьк : ВАТ «Волиньоблдрукарня», 2009. С. 252
3. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків і молоді: потенціал громади : методматеріали до тренінгу / Н.В Зимівець: за ред. Г.М. Лактіонової. «Волиньоблдрукарня» 2009. С. 205.
4. Навчання здоров'я : просвітницька робота з підлітками щодо збереження, розвитку та зміцнення репродуктивного здоров'я: навч. посіб. / Н.В. Зимівець, В.С. Петрович, О.Ю. Закусило. Луцьк, 2010. С. 360.

Бас Тетяна (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ

Україна, поряд з екологічною, переживає глибоку економічну та політичну кризи. Внаслідок цього, здоров'я населення, особливо дітей, поступово погіршується. ЮНЕСКО

зазначає, що сучасна ситуація зі збільшенням захворюваності та депопуляції в Україні встановила статус нашої країни як тої, що на межі зникнення. Глобальна вагомість і актуальність проблеми викликає стурбованість представників педагогічної науки, особливо у напрямку формування у наших дітей мотивації на здоровий спосіб життя.

Науковець Є. Р. Чернишова доводить, що здоровий спосіб життя – це все те в людській життєдіяльності, що стосується збереження та зміцнення здоров'я; це сукупність таких умов навчання і виховання, спілкування, праці й відпочинку, у яких проявляються звички, режим і темп життя, що сприяють збереженню, зміцненню, формуванню, відтворенню й передачі здоров'я (у майбутньому). Його складові включають різні елементи, що стосуються всіх сфер здоров'я – фізичної, психічної, соціальної і духовної. Першочергове завдання нашої країни полягає у сприянні розвитку молодого покоління, його життєвої творчості та духовного розвитку.

За оцінками дослідників, майже 75% захворювань у дорослих є наслідком умов життя у дитинстві. Всього за п'ять років кількість студентів та учнів, що за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп, зросла на 41%. Водночас тривалість життя як невід'ємний показник стану здоров'я країни впала до рівня слаборозвинених країн [4]. Витрати українців із власного сімейного бюджету на фізичну культуру та здоров'я в рази нижчі, ніж на алкоголь та тютюн, а поширеність ВІЛ/ СНІД в Україні має найнебезпечніший масштаб в Європі. Питання про важливість проблем зі здоров'ям та здорового способу життя дітей та молоді в сучасних умовах є цілком зрозумілим.

Бачення сучасної всесвітньої науки про феномен здоров'я людини ґрунтуються новим розумінням актуальності питання виживання людини загалом. Коли людина охопила особистим функціонуванням практично всю землю, вона розпочала істотно перетворювати умови власного життя, до яких була пристосована в своєму історичному та біологічному розвитку. За останню чверть століття ці зміни набули катастрофічних масштабів. Згідно з медичною статистикою, зростання захворюваності та смертності спостерігається з другої половини ХХ століття, і деякі вчені пов'язують це з тим, що негативні процеси стали глобальними.

Науковцями Г. Л. Апанасенко та Л. А. Поповим проводилися дослідження проблеми медичної валеології. Вони вважають, що взаємодія людей з навколишнім середовищем повинна відповідати певним вимогам [1].

Дослідниця Л. П. Сущенко у своїй роботі «Соціальні технології для викладання здорового способу життя» дуже детально аналізує відомі вірування, визначення та підходи до поняття «здоров'я». За її словами, «здоров'я в даний час визначається взаємодією біологічних та соціальних факторів, тобто зовнішні впливи опосередковуються особливостями функцій організму та їх регуляторних систем» [3].

Вакуленко О. В. серед молоді виділяє вісім факторів розвитку, які характеризують спосіб життя підлітків та вимагають особливої уваги з боку дорослих: ожиріння, хронічні захворювання, небезпечна соціальна поведінка, зниження фізичної активності, психологічний дискомфорт, куріння, алкоголь, наркотики [2]. Книш Т. В. стверджує, що

питання нераціонального харчування та низької фізичної активності, порушення сну та відпочинку, поряд із поширеністю куріння, указують на нездоровий спосіб життя у переважній більшості підлітків.

В Україні проживає понад 11 мільйонів молодих людей, що становить 22,6% населення країни. Вони характеризуються не лише віком, але й специфічними характеристиками соціального виховання, особливого місця структури суспільства. Молодь, як найбільш динамічну, схильну до постійно мінливих обставин, соціально-демографічну групу, легше адаптувати до якісно нових умов життя. Такі основні компоненти механізму спадковості, як освіта та виховання, нещодавно були чітко придушені в системі соціалізації молоді інститутами та цінностями культури масового суспільства [2].

Складові здорового способу життя включають кілька елементів, які стосуються усіх сфер здоров'я – фізичного, психічного, соціального та духовного. Найважливішими з них є харчування, життя, умови навчання та праці, фізичні навантаження. Більшість молодих людей сьогодні віддають перевагу розвагам, часто пасивним і менш активним. Науково-технічні досягнення наклали свій відбиток на це. Вивчення можливостей комп'ютерної мережі в житті підростаючого покоління займає величезне місце та в основному використовується як поле розваг. Але із зростанням популярності інтернету стали проявлятися і негативні сторони його застосування: дехто настільки захоплюється віртуальним простором, що проводить за комп'ютером більшу частину свого часу, а нездатність прогресивного сегмента молоді працювати в інтернеті вважається дурним тоном. Таку залежність можна порівняти з тютюнопалінням чи наркоманією.

Дорослі завдають надзвичайної шкоди розвитку дитини (свідомо чи несвідомо), якщо обмежують її рухову активність [4]. М'язове голодування настільки ж небезпечне для здоров'я молодих людей, як нестача кисню, їжі та вітамінів. Тому здоров'я та фізична активність, здоров'я та м'язова діяльність сьогодні однакові. Педіатри давно відзначають, що для повноцінного розвитку психіки дитини необхідні рухи.

Рівень здоров'я та здоровий спосіб життя зазвичай пов'язані з рівнем освіти. Чим вищий середній рівень освіти в конкретному соціальному середовищі, тим кращий загальний стан здоров'я. Успіх у формуванні в учнів здорового способу життя залежить не лише від опанування знаннями про здоров'я, а великою мірою від того, як організовано оздоровчо – профілактичну роботу в школі. Якщо вона систематична і послідовна, а учні на собі відчувають її вплив, то вони переконуються у необхідності турбуватися про власне здоров'я і здоров'я близьких. Таким чином виробляється осмислене ставлення до проведення оздоровчих заходів, самостійного виконання вимог здорового способу життя.

Таким чином, розробка системи підтримки здорового способу життя – це реальний спосіб захистити своє здоров'я. Здорова людина має велику цінність для держави, оскільки вона може працювати ефективніше і тим самим розширювати економіку, збагачувати суспільство та забезпечувати національну безпеку. Потрібні зусилля самої особистості, сім'ї та суспільства, щоб вплинути на поведінку молодих людей.

Єдиним радикальним способом вирішення проблеми є кардинальна перебудова

нашого розуміння причин та наслідків не здоров'я, а формування основи здорового способу життя. Досягти цього можна лише шляхом перебудови системи освіти та виховання молоді та набуття знань, які дозволять їм здійснювати гармонійний розвиток відповідно до сучасних умов.

Список використаної літератури:

1. Апанасенко Г. Л., Попова Л. О. Медична валеологія. Київ: Здоров'я, 2012. 248 с.
2. Вакуленко О. В. Здоровий спосіб життя як соціально-педагогічна умова становлення особистості у підлітковому віці: автореферат. дис. ... кан. пед. наук. Київ, 2004.
3. Сущенко Л. П. Соціальний аспект культивування здорового способу життя людини. Запоріжжя: ЗДУ, 2009. 308 с.
4. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навч. кн. – Богдан, 2004. 55-56 с.

Тунська Марія-Божена (хімічний факультет)

Наук. консультанти – доц. Шпирка З.М., доц. Ковальчук Л.О.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ЗАСОБАМИ ПРЕДМЕТУ ХІМІЯ

Здоров'я – дорожче золота

(Вільям Шекспір)

Незрівнянним багатством, найціннішим скарбом людини, яким її нагороджує природа, є здоров'я, піклуватись про яке потрібно з раннього дитинства і впродовж усього життя. Адже здобувати освіту, повноцінно працювати, будувати успішну кар'єру може лише фізично здорова особистість. Сучасна медицина, на превеликий жаль, займається не профілактикою та збереженням здоров'я населення, а діагностуванням і лікуванням захворювань. Як відомо, здоров'я значно легше втратити, ніж його відновити.

Упродовж останніх років в Україні чимало дослідників займаються вивченням проблеми формування культури здоров'я учнів. Вітчизняний вчений В. Горашук вважає, що культура здоров'я – це важливий складовий компонент загальної культури людини, обумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що відбивається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок з формування, збереження і зміцнення здоров'я [1]. На думку вченого, культура здоров'я з одного боку – наявність в особистості необхідних знань, умінь та навичок з питань зміцнення та збереження здоров'я, а з іншого – спосіб життя особистості, коли отримані знання й уміння застосовуються у повсякденному житті з метою оздоровлення та її всебічного розвитку.

Формування культури здоров'я – це виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за своє здоров'я та здоров'я рідних.

Саме тому, основним і важливим завданням школи в умовах сьогодення є збереження духовного, фізичного і психічного здоров'я учнів, формування в них відповідального ставлення до власного здоров'я засобами шкільних предметів. Особлива роль належить шкільному курсу хімії, велика кількість тем якого містить важливу та корисну інформацію, яка забезпечить формування в учнів необхідних знань, умінь та навичок щодо здорового способу життя, навчить грамотно використовувати отримані знання у повсякденному житті.

Чинною програмою з хімії для закладів середньої освіти (змістова лінія “Здоров'я і безпека”) [2] визначено, що хімічна освіта – невід'ємна складова загальнолюдської культури особистості, яка живе, навчається, працює в умовах використання сучасних технологій і новітніх матеріалів та є тісно пов'язана з її здоров'ям і життєзабезпеченням. Практично кожна тема навчальної програми шкільного курсу хімії має здоров'язбережувальне значення. Актуальними щодо цього є уроки хімії. Завдання вчителя хімії не лише надати учням ґрунтовні теоретичні знання, а й знання, необхідні для формування культури використання речовин і матеріалів у повсякденному житті, формувати в них свідому потребу у здоровому способі життя, виховувати культуру здоров'я. Важлива соціальна значущість проблеми погіршення здоров'я учнів передбачає використання на уроках хімії здоров'язберігаючих технологій, які є сприятливим підґрунтям для формування у них корисних звичок, а одним із головних напрямків формування культури здоров'я у процесі вивчення хімії є створення здорового психологічного клімату на уроці. Цього можна досягнути, змінюючи через кожні 7-10 хв вид навчальної діяльності, використовуючи “Мозковий штурм”, “Мікрофон”, роботу в творчих групах, роботу з підручником, проведення лабораторних дослідів та практичних робіт, складання та розв'язування кросвордів, здійснення віртуальних мандрівок, тощо [3].

Під час уроків хімії доцільно використовувати різноманітні творчі завдання, задачі, які стосуються режиму харчування, якості харчових продуктів, уміння скласти харчовий раціон з урахуванням можливостей, потреб та користі. Так, учням цікаво буде розв'язати задачу: у 250 мл напою Соса-Сола міститься 26,5 г цукру; обчислити масу цукру, що міститься у літровій пляшці напою. Під час вивчення теми “Білки” (9 клас) вчитель може запропонувати такі творчі завдання: поміркуйте, чому відбувається зменшення ваги м'яса і риби після їх теплової обробки? про що свідчить утворення “пластівців” під час варіння м'яса?

Проблему здорового харчування обговорюють з учнями під час написання проекту “Хімія їжі”, який допоможе виявити наявність харчових добавок у продуктах харчування, дослідити їх якість, з'ясувати позитивний і негативний вплив на здоров'я людини. Відомо, що нітрати нагромаджуються у кормах і продуктах харчування при внесенні в ґрунти надмірних кількостей азотних добрив і становлять серйозну загрозу для здоров'я людей:

викликають захворювання органів травлення, гіпертонію, нестачу кисню. Вони поступають в організм переважно з овочами і лише 2 % – з м'ясною їжею. Не кожен знає, що овочі та фрукти слід мити протічною водою, а найбільше скупчення нітратів є у шкірці овочів, фруктів, яку необхідно завжди чистити.

Тема “Хімічні реакції” (11 клас) передбачає вивчення поняття про гальванічний елемент як хімічне джерело електричного струму. У цій темі необхідно подати інформацію про вплив відпрацьованих джерел струму на довкілля, зробити наголос на важливості їхньої утилізації [3].

В останні роки у закладах середньої освіти одним із шляхів формування здорового способу життя є позакласна діяльність. Педагогічними умовами виховання основ здорового способу життя учнів у позакласній діяльності є: організація факультативних і гурткових занять, різноманітних виховних заходів у позаурочний час; залучення учнів до різних форм виховної діяльності з урахуванням їхніх вікових та психофізичних особливостей; запровадження режиму дня та систематичне дотримання його підлітками як моделі здорового способу життя [4]. У шкільний курс хімії, на нашу думку, доцільно ввести факультатив, на заняттях якого розглядалися б питання, що стосуються здоров'я людей чи прогнозу їхнього стану здоров'я, дослідження процесів збереження та відновлення здоров'я. На факультативі “Хімія життя” можна розглянути питання впливу побутової хімії на стан здоров'я людини, застосування хімічних речовин в побуті, механізм дії токсичних речовин на людський організм, вплив хімічних засобів захисту та росту рослин на людину.

З метою визначення рівня обізнаності учнів стосовно здорового способу життя та сформованості культури здоров'я ми уклали анкету та здійснили анонімне анкетування учнів 7–9 класів Бібрського ОЗЗСО I-III ст. імені Уляни Кравченко.

За даними проведеного анкетування 95 % учнів розуміють важливість збереження власного здоров'я, 90 % намагаються дотримуватись здорового способу життя. Основну інформацію про здоровий спосіб життя 50 % учнів отримують на уроках основ здоров'я, 20% з Інтернету, на жаль, лише 10 % на уроках хімії і біології, та ще 10 % від батьків.

Більшість респондентів (97 %) зазначають, що вчитель хімії турбується про збереження здоров'я учнів, а уроки хімії містять здоров'язбережувальні компоненти. Значний відсоток учнів (81 %) переконані в необхідності вивчення хімії задля збереження власного здоров'я, 67 % учнів вважають, що за допомогою знань, отриманих на уроках хімії, можливо зменшити негативний вплив на організм людини та довкілля шкідливих речовин і зміцнити здоров'я, однак, 20 % вважають, що цих знань недостатньо, 13 % учнів було важко відповісти на питання. Учні свідомі того, що не завжди ми споживаємо корисну та здорову їжу, а за яскравою та привабливою етикеткою чи упакуванням знаходиться якісний товар не

шкідливий для здоров'я; їм відомо про вміст хімічних добавок у чіпсах, сухариках, "Мівінах", газованих напоях, знають, що багато з них провокують розвиток алергій, шлунково-кишкові розлади, сприяють зниженню імунітету і навіть появу ракових захворювань; їм відомі небезпечні для людини хімічні речовини (пестициди, карбон (II) оксид, оксиди важких металів тощо).

Варто зазначити, 96 % учнів вважають, що у їхній школі проводять заходи спрямовані на формування навичок здорового способу життя та профілактику шкідливих звичок, вони зазначають, що самоосвіта також має вагомий вплив формування культури здоров'я.

Хімічні знання, здобуті учнями в основній і профільній школах, створюють підґрунтя реалістичного ставлення до навколишнього світу, дають можливість усвідомити користь або ж можливу шкоду продуктів хімічного виробництва у разі їхнього нерозумного використання, сприяють формуванню здоров'язбережувальної компетентності учнів. Саме тому, формувати культуру здоров'я учнів потрібно на уроках хімії, щоб знання, вміння, навички перейшли у звичні, необхідні потреби.

Список використаної літератури:

1. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В. П. Горашук. – Луганск : Альма-матер, 2003. – 376 с.
2. Хімія. 7–9 класи : Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 46 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita>
3. <https://chem.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/29.pdf>
4. Жабокрицька О.В. Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія виховання» / О. В. Жабокрицька. Кіровоград, 2003. – 20 с.

Ключинська Марта (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

На початку ХХІ століття поширилася тенденція певного нівелювання важливого значення музичного мистецтва, а саме знецінення його сприймання суспільством як необхідної складової загальної освіти та важливого чинника виховання культурно-естетичних, моральних цінностей поколінь.

Вважаємо, що сучасне гіперінформоване суспільство потребує і вимагає оновленого підходу до освіти загалом і в тому числі музичної з впровадженням та використанням нових методів, форм, засобів, технологій освітнього процесу, що в результаті сприяло б

покращенню якості музичної освіти та підвищенню загального інтересу суспільства до музичного мистецтва, як неоціненного скарбу духовності кожної особистості та національного генетичного коду народу.

Враховуючи стрімкий розвиток суспільства та прогресивність поглядів студентів, перед освітою одним із найважливіших завдань постає підготовка кваліфікованих спеціалістів, які б володіли всіма компетентностями необхідними для ефективної діяльності у сьогоденні, що можливо забезпечити за допомогою використання нових технологій. Все більше вчених звертають свій погляд на необхідність впровадження інноваційних технологій, але щодо музичної освіти це питання ще залишається мало дослідженим і потребує ретельного розгляду.

Метою дослідження є визначення актуальності та необхідності впровадження інноваційних педагогічних технологій в організації освітнього процесу, зокрема застосування нових форм і засобів здійснення процесу викладання дисциплін музичного спрямування у закладах вищої освіти.

Насамперед визначимо ключові поняття, а саме «інновація», «інновація в освіті», «інноваційна технологія», «педагогічна технологія».

Отже, «інновація – це нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового чи використання нового в інших цілях» [2, с. 13]. «Інновація в освіті – це творення, впровадження й поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій в результаті яких підвищуються показники досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану» [1, с. 14]. «Інноваційна технологія – цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес від визначення мети до одержання результатів» [3, с. 149]. «Педагогічна технологія – це науково обґрунтована системна модель діяльності викладача, яка містить опис алгоритму його дій у розв'язанні певного освітнього завдання» [2, с. 28].

Обміркувавши суть вищезазначених понять зрозуміло, що у підґрунті інноваційної освіти покладений особистісно-орієнтований підхід спрямований на творчий різносторонній розвиток особистості з обов'язковим врахуванням та прогнозуванням тенденцій подальшого розвитку суспільства і потреб, вимог та викликів, що постають перед ним.

До навчальних інноваційних технологій, використання яких є можливим для викладання музично-педагогічних дисциплін, відносимо:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання, що передбачають фронтальну роботу;
- технології ситуативного моделювання;

- технологія дискусій;
- проектна технологія;
- нові інформаційні технології [2, с. 47 – 61].

Розгляд актуальності забезпечення та покращення використання нових інформаційних технологій при викладанні спеціалізованих музичних дисциплін у ЗВО педагогічного спрямування постає особливо гострим завданням сьогодення в умовах дистанційного навчання та потребує проведення окремого дослідження даного питання.

З метою визначення рівня поінформованості студентів музично-педагогічних факультетів ЗВО щодо значення інноваційних технологій у музичній освіті та погляду на актуальність їх використання у викладанні музичних дисциплін для сприяння покращенню якості освітнього процесу, зокрема підготовки музично-педагогічних кадрів, було проведено опитування в якому взяли участь 20 студентів факультету культури і мистецтв ЛНУ ім. І. Франка та інституту музичного мистецтва ДДПУ ім. І. Франка спеціальності середня освіта «музичне мистецтво».

Згідно отриманих результатів зображених на рисунку 1, можна зробити висновок, що впровадження та використання інноваційних педагогічних технологій є актуальною потребою сучасності. Тому, для забезпечення якісно нового та цікавого викладання дисциплін музичного спрямування у закладах вищої освіти вважаємо важливим аспектом впровадження та використання інтерактивних технологій у всіх формах занять в тому числі групових та індивідуальних.

■ актуально ■ неактуально ■ інколи

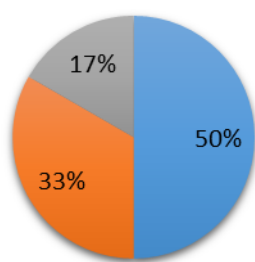


Рисунок 1. Шкала сприйняття студентами актуальності застосування інноваційних технологій у викладанні дисциплін на музично-педагогічних факультетах.

Так як в основі побудови та забезпечення процесу музичної освіти як мистецької галузі знань лежать творчість, креативність, натхнення, нестандартність мислення, імпровізаційність, індивідуальність, сенситивність, емоційна чуттєвість, вважаємо що використання інноваційних технологій навчання є актуальним, зокрема сугестивних та інтерактивних, які передбачають постійну взаємодію учасників освітнього процесу, що є

особливо притаманна специфіці викладання спеціалізованих музичних дисциплін.

Отже, для викладання музично-теоретичних дисциплін (сольфеджіо, гармонія, теорія музики, історія музики, фольклор, методика викладання музичних дисциплін, аналіз музичних форм та інші), а також спеціалізованих музично-групових занять (хор-клас, інструментальні, вокальні ансамблі, оркестр) є відповідним застосування інноваційних технологій навчання з обов'язковим врахуванням особливостей методики кожної творчої дисципліни.

Саме слово «інноваційність» стає стихією сучасного прогресу суспільства у всіх сферах його розвитку і особливо в освіті. Активне впровадження інноваційних технологій у практичну діяльність забезпечення освітнього процесу зокрема у музичній галузі посприяє підвищенню інтересу здобувачів, а також розвитку їх творчого потенціалу, що є необхідним, важливим завданням мистецької освіти у підготовці музикантів виконавців і педагогів.

Список використаної літератури:

1. Прокопів Л. *Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ*. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
2. Федорчук Е. І. *Сучасні педагогічні технології*. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 212 с.
3. Чурикова-Кушнір О. Д. Інноваційні технології навчання майбутніх учителів музики у ВНЗ. *Наукові записки [Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2013. С. 148 – 151.

Мацкевич Маріанна (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – проф. Квас О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ МУЗИКИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНИКА

Формування особистості є складним і багатозначним процесом, на який впливають внутрішні і зовнішні суспільні умови. Це взаємозв'язок розумового та фізичного розвитку, моральної чистоти і естетичного ставлення до життя і мистецтва. У результаті спілкування з музикою, дитині передаються її настрій і почуття: радість, смуток, тривога і співчуття, рішучість і ніжність. У цьому сила психологічного впливу музики, завдяки музиці розвивається сприйнятливість і чутливість. Саме музика, на нашу думку, може стати емоційно-оцінним стрижнем, що дозволяє формувати у дитини естетичне сприйняття інших видів мистецтва і навколишнього світу, розвивати образне мислення і уяву, естетичну свідомість. Тому формування основ музичної культури, а через неї і художньої, і естетичної культури дитини – актуальне завдання сьогодення, що дозволяє реалізувати

можливості музичного мистецтва в процесі становлення особистості. Основна проблема, яка відображає сьогоdnішній стан виховання, навчання і освіти, є проблема формування особистості дитини.

Для досягнення гармонії в розвитку дитини необхідно приділяти увагу не тільки інтелектуальному розвитку, але і її моральному та фізичному вдосконаленню, розвитку емоційної сфери особистості. Основний акцент робиться на формування у дітей цілісної наукової картини світу. Найдоступнішим для дитини видом діяльності, що відтворює її в єдності думок і почуттів, за допомогою емоційних образів, а не логічних законів, є музичне мистецтво. Це засіб збереження і передачі досвіду всього людства, раціонального та емоційного. Крім того, воно виступають хранителем її моральних ідеалів.

Музичне виховання є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку дітей, яке є цілеспрямованим процесом формування творчо активної особистості, здатної сприймати і оцінювати прекрасне. Музика сприяє гармонізації та розвитку всіх духовних здібностей людини і тісно пов'язана з моральним вихованням, так як є певним регулятором людських взаємин. Саме завдяки красі люди інтуїтивно тягнуться до добра [1, 25].

Музичне виховання – невід'ємна частина виховання дітей. Музика допомагає яскраво виплеснути свої емоції, висловити любов до Батьківщини, своєї родини, природи, близьких людей, виховує почуття колективізму. Діти вчаться співпереживати. Впливаючи на почуття і настрої, музика перетворює їх моральний і духовний світ, формує естетичне сприйняття навколишнього світу. Музичне мистецтво також сприяє формуванню інтелектуальних здібностей дошкільнят, активізуючи пізнавальну і розумову діяльність. Вона відображає багато життєвих явищ, які збагачують дітей уявленнями про суспільство, природу, побут, традиції. За даними дослідників у дітей, які займаються музикою, зв'язки лівого і правого півкулі мозку більш тісні.

Музичне виховання є найсильнішим засобом формування інтелекту, емоційної культури, почуттів, моральності. Музика здатна моделювати складні процеси духовного світу дітей на рівні свідомості і підсвідомості, впливаючи на емоційну сферу і моральне виховання дошкільника, що набуває сьогodні особливої актуальності.

Таким чином, для гармонійного розвитку особистості дитини музичне виховання необхідно. Музика має бути присутня в житті дитини в різних її проявах – класична музика, сучасна музика, фольклор. Спеціальні дослідження показали, що найкращим засобом для гармонізації стану організму, підняття життєвого тону є сонячна музика Вольфганга Амадея Моцарта. Але, звичайно, до підбору музичних творів потрібно підходити обережно, з урахуванням індивідуальних можливостей і особливостей дитини.

Список використаної літератури:

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. 2006. 283 с.
2. Орап М. О. Музичне виховання дітей дошкільного віку. Київ: Главник, 2013. 145 с.

Стечкевич Софія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Ферт О.Г.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день питання інклюзивної освіти є надзвичайно важливим. Актуальність даної проблеми пов'язана з тим що кількість дітей з особливими освітніми потребами неабияк зростає. Кожна країна повинна зробити так, щоб діти з ООП не відчували себе відкинутими у суспільстві, а навпаки забезпечити їх повноцінне життя та комунікацію з однолітками. Такі діти повинні бути забезпеченими усіма необхідними умовами та повноцінним правом на освіту. Питання освіти дітей з особливими потребами в Україні регулюється законодавством про інвалідів, нормативними документами в цій сфері та міжнародними угодами з питань прав інвалідів. Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України [4] та складається із Закону України “Про освіту” [2].

Мета дослідження. Охарактеризувати переваги та недоліки інклюзивної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивне навчання - спосіб отримання освіти, у який учні з особливими освітніми потребами (ООП) навчаються в загальному освітньому середовищі за місцем свого проживання [3]. Таке навчання забезпечує освітні потреби учня з ООП, щоб він не відчував себе іншим, зайвим чи небажаним у колективі. Організація інклюзивних класів чи шкіл є надзвичайно цінною, адже забезпечує адаптацію дітей з особливими освітніми потребами в колективі, а також адаптує однолітків, вчителів та батьків до такого учня. Українські педагоги та міжнародні експерти зазначають, що в питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила потужний крок вперед. У 2015/2016 навчальному році в інклюзивних класах навчалися 2720 дітей з особливими освітніми потребами, тобто лише 5,8% від загальної кількості дітей з ООП [3].

Станом на 1 січня 2020 року в інклюзивних класах навчається 19345 учнів із особливими освітніми потребами. Ця кількість у 7 разів перевищує дані п'ятирічної давнини. На початок 2020 року в Україні створено 13782 інклюзивні класи. Так, у 2019/2020 навчальному році 35% від загальної кількості закладів загальної середньої освіти

організували інклюзивне навчання [3].

Інклюзивне навчання забезпечує не лише розвиток навчальної сфери, яка включає в себе читання, письмо та математику, а й допомагає розвинути когнітивну сферу (відчуття і сприймання в системі розумових здібностей особистості, пам'ять, увагу, мислення та інтелект, уяву та творчість), емоційно-вольову сферу (почуття, переживання, волю), мовленнєву сферу (здатність до спілкування: вербального чи невербального, форми і засоби спілкування, сприймання мовлення дорослих, співпрацю та емоційні контакти), соціальну сферу (засвоєння дітьми цінностей, традицій і культури соціуму, соціальні якості особистості, які допомагають дитині комфортно жити в суспільстві; життя за певними правилами і враховування норми поведінки; формування функцій самообслуговування, досягнення самостійності в побуті та відновлення соціальних зв'язків особистості) та фізичну сферу (гармонійного розвитку організму, рухових умінь, навичок і фізичних якостей учня). Формуючи та розвиваючи такі сфери розвитку учня, таким чином інклюзивна освіта забезпечує повноцінне життя дитини з ООП у навчальному закладі та допомагає засвоювати навчальний матеріал.

Не слід забувати про те, що така освіта є головним підходом для адаптації освітньої програми та навчального середовища до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями від інших. Також можлива модифікація навчальних програм, але така повноцінна їх зміна цілком залежить від складності учня з ООП та затверджується педагогічною командою.

Звісно, якщо розглядати інклюзивну освіту в Україні більш детально, то можна побачити як велику кількість переваг її застосування, так і недоліків.

Пропоную розглянути переваги інклюзивної освіти в Україні:

- адаптує освітні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання;
- використовує наявні в громаді ресурси;
- залучає батьків до освітнього процесу;
- забезпечує співпрацю з фахівцями для надання додаткових послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей;
- створює позитивний клімат в освітньому середовищі;
- завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей;
- однолітки відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами;
- навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей;

- у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими однолітками й участі у громадському житті.

Недоліки інклюзивної освіти в Україні:

- недосконалість законодавства у галузі освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання;
- недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів (відсутність спеціального допоміжного навчального обладнання, спеціально розроблених навчальних методик та програм інклюзивного навчання, недостатня чисельність спеціально підготовлених фахівців для роботи з дітьми з інвалідністю);
- непристосованість будівель загальноосвітніх навчальних закладів (у т.ч. в середині) для безперешкодного доступу до них учнів із різними нозологіями захворювання;
- недостатня психологічна готовність учнів та педагогів до спільного навчання із особами з інвалідністю;
- негативного ставлення батьків до того, що їх здорові діти мають навчатися з дітьми із певними порушеннями. Вони вважають, що це затримує розвиток навчання здорових дітей. проте, індивідуальний навчальний план (ІНП), розроблений відповідно до потреб такої дитини має реалізовуватись в умовах звичайного навчального процесу, не зупиняючи і не гальмуючи темп просування навчання інших дітей [1].

Висновок. Отже, впровадження інклюзивної освіти, створення інклюзивних класів та шкіл дуже важливе для нашої країни. Звісно, є багато недоліків зі сторони матеріального забезпечення та обладнання шкіл та класів, головне почати робити кроки вперед. Напевно, найбільшим недоліком є сприйняття суспільства, а зокрема, батьків здорових дітей, але для цього потрібен час та неодноразові бесіди, які мають забезпечити педагогічні працівники (психолог, класний керівник інклюзивного класу та асистент вчителя). Одним із позитивних аспектів є те, що інклюзивна освіта набирає неабияких обертів в Україні, це не може не тішити, адже кожна дитина матиме змоги здобувати освіту повноцінно, не зважаючи на проблеми.

Список використаної літератури:

1. Грузін О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / Оксана Грузін – Режим доступу до ресурсу: https://rmk-mv.blogspot.com/2018/01/blog-post_68.html.

2. Закон України “Про освіту” // Відомості Верховної Ради України (ВВР). –1991. – № 34. – Ст. 451.

3. Інклюзивне навчання [Електронний ресурс] // МОН – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>.

4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Винокурова Анастасія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ УЧНІВ ЗІ СДУГ

Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДУГ) в наш час є найпоширенішим розладом розвитку в дитячому віці. Кількість дітей з цим діагнозом постійно зростає. Актуальність проблеми можна простежити і за наростаючим інтересу вчених до синдрому дефіциту уваги і гіперактивності.

Новизна нашого дослідження полягає у тому, що на сучасному етапі значна частина дітей молодшого шкільного віку має офіційний діагноз чи виявляє окремі показники гіперактивності, гіперзбудливості, дефіциту уваги. Виникла гостра потреба у розробці нових методологічних підходів і практичних засобів, спрямованих на підвищення ефективності організації освітнього процесу стосовно дітей з синдромом гіперактивності.

Погоджуємося із думкою С. Сидоріва про те, що СДУГ є однією з форм прояву мінімально-мозкової дисфункції (ММД), яка зумовлена дефіцитом певних структур і порушенням дозрівання більш вищих поверхів мозкової діяльності. Мінімально-мозкові дисфункції відносять до категорії функціональних порушень, оборотних і таких, що піддаються нормалізації в міру зростання і дозрівання мозку. Основними проявами (ознаками) СДУГ є гіперактивність, дефіцит уваги, імпульсивність [2, с. 210].

Освітню роботу з гіперактивними дітьми необхідно будувати на основі комплексної діагностики, враховуючи індивідуальні, соціально-психологічні та середовищні аспекти розвитку дитини. Надання допомоги дітям з СДУГ має бути своєчасним і об'єднувати різні підходи, в тому числі методи модифікації поведінки (спеціальні виховні прийоми для батьків і педагогів), методи психолого-педагогічної корекції, психотерапії, а також медикаментозне лікування.

Організація освітнього процесу дітей зі СДУГ вимагає застосування універсального дизайну в освітньому середовищі. Складовими універсального дизайну у сфері освіти сучасне українське законодавство називає дизайн предметів, оточуючого середовища,

освітніх програм та послуг, що дозволяє реалізувати їх максимальну ефективність та робить їх придатними, доступними для використання всіма здобувачами освіти. При цьому адаптація чи розробка спеціального дизайну не потрібні [3].

Ефективна організація освітнього процесу дітей зі СДУГ у закладі загальної середньої освіти потребує створення команди постійних та залучених фахівців, функція якої полягає у психолого-педагогічному супроводі. Початковим етапом організації освітнього процесу дітей зі СДУГ є складання індивідуального плану розвитку, у якому вказуються конкретні освітні стратегії та підходи, кількість годин, а також напрями проведення психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних занять [3].

Психолого-педагогічний супровід передбачає комплексну систему заходів з організації освітнього процесу і розвитку дитини, представлену у індивідуальному плані розвитку.

Склад команди підтримки та супроводу визначається освітніми потребами дитини зі СДУГ. Команда підтримки може складатися із директора чи заступника директора, класного керівника, учителів-предметників, асистента учителя, практичного психолога, соціального педагога, учителя-дефектолога, вчителя-реабілітолога, батьків чи законних представників дитини зі СДУГ. На кожного члена команди підтримки покладено низку функцій, які він виконує – організаційно-управлінську, навчально-розвиткову, діагностичну, корекційну, прогностичну, консультативну, інформаційну [3].

Робота команди підтримки працює на засадах поваги до індивідуальних особливостей дитини зі СДУГ, пріоритетності її інтересів, не допускає дискримінації та порушення прав дитини. Також робота команди підтримки базується на командному підході, у тому числі і на міжвідомчій співпраці. Вона передбачає активну співпрацю з батьками дитини зі СДУГ, їх залучення до освітнього процесу, розробки індивідуальної програми розвитку. Робота команди є конфіденційною, опирається на дотримання принципів етики.

Освітній процес для дітей зі СДУГ здійснюється у відповідності до робочого навчального плану закладу освіти, який складається на основі типового освітнього плану закладу загальної середньої освіти. Відповідно до особливостей інтелектуального розвитку учня зі СДУГ може бути розроблений і індивідуальний навчальний план, а також індивідуальна навчальна програма [3, с. 119].

Індивідуальний навчальний план є документом, у якому визначається послідовність, форма і темп засвоєння дитиною зі СДУГ складових та змісту освітньої програми з метою реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії. У розробці індивідуального навчального плану бере участь заклад освіти у взаємодії зі здобувачем освіти зі СДУГ при наявності необхідних для цього ресурсів.

Педагогам, які працюють з дітьми з СДУГ, рекомендується керуватися наступними правилами:

- тренування слабких функцій повинне проводитися в ігровій формі, щоб зацікавити дитину;

- підбір ігор повинен здійснюватися з урахуванням того, що дитина не може одночасно бути уважною, контролювати власну поведінку і сидіти нерухомо. З цієї причини на початкових етапах роботи важливо підібрати ігри на тренування лише однієї функції;

- коли в рамках занять будуть досягнуті досить стійкі позитивні результати, тоді тільки можна здійснювати перехід до тренування двох функцій одночасно, наприклад, дефіциту уваги і контролю рухової активності або дефіциту уваги і контролю поведінки. Тільки після цього можна вже використовувати вправи, які розвивають всі функції одночасно [1, с. 170].

Навчання дітей взагалі необхідно проводити емоційно. Будь-яка інформація, передана гіперактивним дітям, повинна бути емоційно забарвленою, тільки в цьому випадку вона буде повноцінно сприйматися дітьми.

Якщо у дитини з СДУГ немає навчальної мотивації, вона не буде старанно і довго виконувати запропоновані їй завдання. Дітям можна запропонувати здійснювати роботу через ігрову форму, закликати їх використовувати свою увагу.

Заняття з дітьми зі СДУГ повинні бути побудовані таким чином, що один вид діяльності обов'язково змінювався іншим. Це дає можливість зробити роботу дітей насиченою, динамічною і менш стомлюючою через часті переключання з одного виду діяльності на інший.

Працюючи з конкретною гіперактивною дитиною в рамках особистісно-орієнтованого підходу, важливо виділити ті особливості поведінкових розладів цієї категорії дітей. У процесі спілкування з такими дітьми потрібно поєднувати твердість і послідовність з теплотою і доброзичливістю.

Таким чином, процес навчання дітей зі СДУГ повинен бути побудований на основі особистісно-орієнтованого підходу, який реалізується командою психолого-педагогічної підтримки. Її складають постійні та залучені фахівці. При роботі з дітьми зі СДУГ важливо врахувати специфіку та індивідуальні особливості особистості кожної дитини. Також організація освітнього процесу дітей зі СДУГ неможлива без застосування універсального дизайну освітнього середовища.

Отже, при організації навчання з дітьми, що мають СДУГ, необхідно врахувати їх специфіку у індивідуальному плані розвитку та у індивідуальному навчальному плані.

Проведення уроків та занять повинне супроводжуватися постійним «переключанням» з однієї діяльності на іншу, щоб дитина не втомлювалася і не втрачала інтересу.

Список використаної літератури:

1. Байкачова К.В. Особливості навчання дітей із синдромом дефіциту уваги і гіперактивністю у початковій школі [Електронний ресурс]. Проблеми сучасної педагогічної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37(2). С. 170-177.
2. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти : Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3. / уклад. Л.М. Сидорів, за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г.М., 2020. 235с.
3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

Артем'єва Наталія (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Подоляк Н.М.

КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ У СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПСИХОЛОГА

Рівень професійної компетентності та фахові характеристики особистості психолога у сфері спеціальної психології є вагомим чинником результативності його роботи щодо розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Оскільки особистість психолога є важливим інструментом його професійної діяльності, то вдосконалення професійно значущих якостей його особистості набуває особливого значення для ефективності взаємодії з дитиною з особливими потребами. Компетентність і рівень кваліфікації спеціального психолога визначається не лише системою знань, умінь і навичок для здійснення різних напрямів професійної діяльності. Фаховість і професіоналізм значною мірою визначаються вмінням здійснювати усі ці напрямки діяльності стосовно осіб вразливих категорій, а це передбачає здатність до проникнення у їхній внутрішній світ та підтримку у різних сферах їхнього життя.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що комунікативна компетентність є однією з базових, ключових компетентностей, котрими повинен володіти психолог, оскільки у своїй професійній діяльності він виступає активний суб'єкт спілкування. Йому необхідні знання основних закономірностей соціальної перцепції, вміння сприймати іншу людину як особистість, вміння слухати її і адекватно реагувати, здатність здійснювати вплив на інших людей, вміння попереджувати і вирішувати конфлікти, володіння психологічною проникливістю та усіма вербальними і невербальними засобами спілкування. Всі ці якості і

вміння визначають майстерність фахівця і складають його комунікативну компетентність.

Під комунікативними властивостями особистості розуміють стійкі характеристики особливостей поведінки людини в сфері спілкування, значущі для її соціального оточення. Конкретна особистість включається у різноманітні системи спільної діяльності з іншими людьми, і в процесі цього спілкування особистістю накопичуються і закріплюються способи її участі у спілкуванні.

Чинниками, що визначають динаміку і успішність особистості у спілкуванні, є особистісні властивості, здібності, вміння, що складають систему комунікативної структури особистості, її комунікативний потенціал.

Одним із завдань нашого дослідження було виявлення взаємозв'язків між показниками емпатії та товариськості, як такими якостями особистості, що визначають ефективність спілкування.

Товариськість в самому широкому сенсі - це психічна готовність людини до організаторсько-комунікативної діяльності. Порівняння літературних даних дозволяє охарактеризувати товариськість як «відносно стійку індивідуальну властивість особистості, що розвивається в ході комунікативної діяльності і проявляється в ній» [1]. Товариськість як властивість особистості включає в себе наступні ознаки: прагнення до спілкування, ініціативність спілкування, легкість вступу в контакт, широту кола спілкування, стійкість, виразність спілкування і ознаки екстравертованої спрямованості.

У психологічних словниках «емпатія» (від грец. *Empatheia* - співпереживання) визначається як «проникнення у внутрішній світ іншої людини за рахунок відчуття причетності до її переживань». Терміном емпатія позначається також особистісна риса, здатність індивіда до паралельного переживання тих емоцій, що виникають у іншого індивіда в процесі спілкування з ним.

Особливо слід виділити низку досліджень, які вивчають емпатію як властивість особистості. Так, наприклад, С. Д. Максименко визначає емпатію як «індивідуально-психологічну властивість, яка характеризує здатність людини до співпереживання і співчуття», та як «важливий компонент у спілкуванні, який сприяє збалансованості міжособистісних стосунків, робить поведінку соціально зумовленою» [2].

У цьому контексті О. П. Саннікова, О. А. Орищенко характеризують її як «відносно стійку інтегральну властивість особистості» [3].

Для виявлення особливостей комунікативних властивостей особистості спеціального психолога було дібрано комплекс психодіагностичних методик, до якого увійшли: типологічний опитувальник Майер-Бріггс (МВТІ), методика «Параметри товариськості» (О. П. Саннікова), Тест-опитувальник емпатичної спрямованості (О. П. Саннікова,

О. А. Орищенко).

Проведений кореляційний аналіз виявив значимі додатні та від'ємні зв'язки між показниками індикаторів особистості, товариськості та емпатією. Отримані дані показали взаємопов'язаність досліджуваних феноменів.

За допомогою методики типів особистості Майер-Брігс (МВТІ) були визначені групи типів осіб, що відповідно до теоретичного конструкту авторів відповідають представникам соціономічних професій, до яких відноситься професія психолога ENFP. Також були визначені групи, що найчастіше зустрічаються серед досліджуваної вибірки INTP. Описано особливості поведінкових та темпераментальних характеристик отриманих типів.

Складено профілі товариськості та емпатичної спрямованості досліджуваних типів особистості.

Проведене дослідження показало, що серед досліджуваних груп найбільш успішними можна вважати представників типу ENFP, оскільки саме в них спостерігається гармонійне поєднання властивостей особистості, що необхідні для успішної діяльності в сфері психології.

Список використаної літератури:

1. Бодалев А. А. Личность и общение. Избр. труды / А. А. Бодалев. М. Педагогика, 1983. 272 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. Київ: «Центр навчальної літератури». 2004. 222 с.
3. Санникова О. П. Феноменология личности: Избр. психол. тр. / О. П. Санникова. О. СМІЛ, 2003. 256 с.

Марусова Валерія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Яремчук Н. Я.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ

“Навчання – процес цілеспрямованої, послідовної взаємодії вчителя і учнів, спрямований на засвоєння всіх компонентів змісту освіти; структура навчання включає діяльність учителя (викладання) і діяльність учнів (учіння)” [3, с. 359].

Дистанційне навчання з'явилося в XVIII столітті і мало форму кореспондентської освіти, тобто студенти отримували навчальні матеріали звичайною поштою. Система сучасного дистанційного онлайн навчання дозволяє придбати необхідні нові знання і навички за допомогою мережі Інтернет.

Дистанційне навчання є однією із складових сучасної освіти. Саме тому виникає

гостра потреба у вивченні психологічного комфорту всіх учасників даного навчання. У зв'язку з прийняттям нових стандартів освіти з'явилося і нове дистанційне освітнє середовище.

Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання. [2].

У наукових працях зустрічається низка визначень поняття “дистанційне навчання”. Під “дистанційним навчанням” В. Ю. Биков та В. М. Кухаренко розуміють форму організації навчального процесу, за якої об'єкт і суб'єкт навчання досягають цілей навчання, здійснюючи навчальну взаємодію на відстані. Також дистанційне навчання – це спосіб отримання освіти із використанням комп'ютерних та сучасних інформаційних технологій, що надає студентам змогу навчатися онлайн, без відвідування навчального закладу.

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників [1].

Система дистанційної освіти складається з таких компонентів:

- культура організації подання, сприйняття, обробки та використання інформації;
- культура доцільного та якісного використання можливостей ІКТ;
- культура використання засобів ІКТ для здійснення спілкування.

За умови ефективного впровадження дистанційне навчання забезпечить наступні зміни у вищій освіті України – вона стане доступною для широкого кола людей; буде школою навчання протягом всього життя, як пропонував Ян Коменський; відповідатиме професійним запитам і потребам особистості. Також така система навчання осучаснить педагогічну теорію та практику підготовки фахівців у вищій педагогічній школі.

Дистанційне навчання має низку переваг, що розкривають його сутність:

- гнучкість;
- модульність;
- паралельність;
- далекодія;
- синхронність;
- охоплення;
- рентабельність [5].

Але така форма навчання має низку недоліків:

- низька пропускну спроможність електронної мережі під час навчальних чи

екзаменаційних телеконференцій;

- лише опосередковане спілкування, що є поверховим, усним, беземоційним та дещо конфліктним;

- комунікативний бар'єр;

- нестійкість мотивації при дистанційному навчанні.

Основні психологічні механізми навчання – це механізми зворотного зв'язку, до визначення поставленої вчителем (навчальної) задачі і динамічного розподілу функцій управління між учителем (комп'ютером) і учнями [4, с. 28].

Психологічний механізм дистанційного навчання:

- механізм зворотнього зв'язку;

- механізм динамічного розподілу функцій управління між учасниками навчального процесу.

Основними характеристиками дистанційної освіти є:

- просторово-часова віддаленість викладача і студента в процесі навчання;

- використання різноманітних засобів обміну навчальною інформацією;

- забезпечення двобічної комунікації між учасниками навчального процесу.

Показники якості та впровадження дистанційної освіти в освітній простір університету:

- результативність, тобто можливість застосування знань у реальному житті;

- доступність всім верствам населення;

- ресурсомісткість (відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари, фінансові витрати, матеріальні ресурси, аудиторії, викладачі і т.д.);

- оперативність (час на засвоєння знань, донесення до студентів і т.д.);

- демократичний зв'язок «викладач – студент»;

- комплексне програмне забезпечення;

- провідні освітні технології.

Отже, з точки зору психології складність дистанційного навчання полягає у відсутності живого спілкування між педагогом та слухачем, а з точки зору педагогіки така форма навчання є складною для впровадження через відмінність у підготовці навчальних курсів порівняно із традиційними формами навчання.

Переваги дистанційного навчання полягають у можливості обирати час та місце навчання, а також у гнучкості навчального процесу.

Список використаної літератури

1. Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” від 25.04.2013 № 466 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703->

13#Text

2. Науменко С.О. Психолого-педагогічні засади та практичний досвід створення дистанційного курсу: Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту № 7, 2010, с. 66-69.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів: К.: Генеза, 2002, 368 с.

4. Смульсон М. Л. Дистанційне навчання: психологічні засади: монографія: Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012, 240 с.

5. Ткачук Л.В. Психологічні особливості дистанційного навчання як перспективної освітньої технології URL: http://www.zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/lvtkachuk_02.pdf

Калацинська Катерина (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Глобальна пандемія 2019-2021 років змусила світову спільноту переосмислити стратегії розвитку та стратегії власного удосконалення. Кожна країна самостійно та у міжнародній співпраці створює локальні моделі, які повинні дотримуватися умов, які створилися на глобальному рівні. Моделі освіти належать до тих сфер, яких торкнулися нові підходи. Пошук ефективних освітніх моделей диференціював міста, території, країни та регіони, які перебуваючи у різних умовах знайшли чи продовжують шукати нові освітні моделі, які б відповідали і новим глобальним вимогам, і відповідали власним можливостям. Сьогодні фраза Джон Дьюї про те, що «ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо вивчати сьогодні так, як вчили цьому вчора» набуває нового змісту [1]. Суттєві трансформації та реформаторські дії, що проводяться в Україні створили серйозні підґрунтя для змін в системі освіти, які оформлені у політику Нової української школи. Водночас умови глобальної пандемії прискорили впровадження нових технологій у систему освіти. Нова освітня політика, яка описана у потужній дорожній карті вносить корективи в організаційному та змістовному аспектах освітньої галузі (концепція Нової української школи, державні стандарти початкової освіти, базової середньої освіти, професійні стандарти вчительських професій, стандарти вищої освіти щодо підготовки педагогічних працівників). У цих умовах перед шкільними педагогічними колективами виникають нові, складні часто непередбачувані завдання щодо формування та розвитку компетентностей випускника школи: особистості, патріота, інноватора [2]. Новий стандарт базової середньої освіти орієнтує на перехід до такого освітнього процесу, де є «повага до особистості учня та

визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості» [4]. Одним з елементів впровадження компетентнісного підходу є використання можливостей «змішаного навчання». Змішане навчання - це цілеспрямований процес отримання знань, умінь і навичок в умовах інтеграції аудиторної і позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю учнями часу, місця, маршруту і темпу навчання.

Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки щодо організації дистанційного рекомендують «зважати не лише на наявність техніки і доступу до інтернет у вчителів та учнів, а й на специфіку початкової, основної та старшої школи» та про визначають умови та поради щодо організації навчального процесу вдома, за яких діти, а не батьки будуть виконувати завдання [5].

Психологи стверджують, що ефективність засвоєння інформації різними способами неоднакова: ефективність прослуховування лекцій оцінюється лише в 5%, читання - 10%, аудіовізуальні методики - 20%, перегляд демонстраційних матеріалів - 30%, участь в обговоренні - 35 %, самостійний пошук інформації - 75%, а самостійне дослідження - 80%. Змішане навчання завдяки новим технологіям дає можливість учневі відігравати роль вчителя. Учні можуть досліджувати предмет самостійно, навіть не знаючи технологій, а в той сам час учителю важко змінити свій підхід та навчати по-новому. Використання змішаного навчання також може стати одним з ключових способів вирішення поточних проблем в освітній галузі. Технології змішаного навчання можуть стати одним із ключових засобів організації навчання. Завдяки змішаній формі навчання можна спростити вирішування освітніх проблем: розширення доступу до якісної освіти; зміни та зниження педагогічного навантаження; підвищення якості навчання (завдяки використанню ефективніших засобів навчання); доступне засвоєння учнями сучасних засобів організації роботи та комунікацій для навчальної діяльності. Аналіз досвіду ефективного використання змішаного навчання закордоном і порівняння його з традиційними формами навчання, базованих на безпосередньому спілкуванні педагога та учня, демонструють сильні сторони кожної з цих форм навчання. Так, сильною стороною змішаного навчання є гнучкість, індивідуалізація, інтерактивність, організація навчального процесу для учнів з особливими освітніми потребами. До сильних сторін традиційної очної форми навчання можна зарахувати емоційну складову особистого спілкування, можливість організації дослідницьких та винахідницьких проектів. Саме поєднання сильних сторін цих форм навчання стало основою технології змішаного навчання, яка понад десятиріччя

використовується в закордонних школах.

Виокремлюють шість моделей змішаного навчання:

- модель Face-to-Face Driver;
- модель Online Driver;
- модель Self-Blend;
- модель Rotation;
- модель 3 Flex;
- модель Online Lab [3].

Модель Face-to-Face Driver (“віч-на-віч”). Це «м’який» підхід до змішаного навчання. Урок чи лекція проводиться через безпосередню взаємодію. Педагог додає вміст на платформі електронного (дистанційного) навчання для доповнення навчальної програми. Наприклад, пояснення чи лекції в класі доповнюються додатковими лекціями чи поясненнями та діяльністю у віртуальному просторі.

Модель Online Driver. За цієї моделлю учні навчають повністю онлайн за допомогою платформ електронного (дистанційного) навчання, педагоги перевіряють роботу та за потреби надають підтримку, проводять консультації.

Модель Self-Blend (самозмішування). Учні проходять додаткове вивчення предметів в Інтернеті (онлайн курси, платформи електронного навчання). Це корисно для учнів, які потребують завдань складнішого рівня або які потребують додаткового навчання для ліквідації академічної неуспішності

Модель Rotation (обертання, ротація). Модель ротації – це фіксований графік навчання в класі та онлайн-навчання. Заняття в класі чергується із онлайн-навчанням або проведення онлайн-лекцією із продовженням навчальної діяльності у класі. Наприклад, першого тижня учні матимуть очні заняття, а діяльність (завдання) виконують через інтернет. Наступного тижня учні переглядають онлайн-лекції, а в класі будуть виконувати завдання чи практичну роботу та діяльність. Можливі інші способи ротації: учні мають індивідуальні завдання, які отримують через платформи електронного навчання, а під час уроків беруть участь у безпосередній взаємодії з вчителем (рефлексія, практика, проекти); учні вчаться на уроках а в онлайн форматі працюють із комп'ютерними лабораторіями.

Модель 3 Flex (гнучкий). Учні вчаться за допомогою платформи електронного навчання, а в класі консультуються з педагогами, отримують технічну підтримку.

Модель Online Lab (онлайн-лабораторії). Зміст предметів викладений на платформах електронного навчання, але навчання відбувається під наглядом педагога у відповідно облаштованому класі

Пояснення нового навчального матеріалу, його закріплення і відпрацювання навичок

може здійснюватися як в рамках очного взаємодії, так і в рамках дистанційного навчання. Наприклад, знайомство з новим навчальним матеріалом здійснюється з використанням online ресурсу, а закріплення і відпрацювання навичок – на уроках в класі, або навпаки.

Впровадження в освітній процес змішаного навчання дозволяє вирішити ряд завдань: розширити освітні можливості учнів за рахунок збільшення доступності і гнучкості освіти, врахування індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму освоєння навчального матеріалу; стимулювати формування позиції учня: підвищення його мотивації, самостійності, соціальної активності, в тому числі в освоєнні навчального матеріалу, рефлексії та самоаналізу і, як наслідок, підвищення ефективності освітнього процесу в цілому; трансформувати стиль педагога: перейти від трансляції знань до інтерактивної взаємодії.

Хоча багато «традиційних» вчителів можуть протистояти змішаному навчальному середовищу та тенденція до змін не зникне. Учні, які орієнтуються на цифрові технології, розуміють потенціал успіху, який може їм запропонувати змішане навчання. Вони будуть задоволені від можливостей, які їм запропонує змішане навчання. За умов невизначеності у фінансування щодо організації освітнього простору у школі, то навчання через Інтернет стає ефективним та життєздатним способом для вирішення освітніх проблем.

Список використаної літератури:

1. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. Переклад з англ. Н.М.Нікольской – М.: 1997. 208 с.

2. Концепція Нової української школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> (дата звернення: 07.05.2021)

3. Лісецький, Константин Система змішаного навчання: структура і переваги. – Режим доступу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/lisetskyi_systema.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

4. Постанова Кабінету Міністрів України 30.09.2020 р. № 898 «Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти» – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.05.2021)

5. Методичні Рекомендації МОН «Організація змішаного навчання в школі» Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustancyyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 07.05.2021)

ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБІНАРУ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальні і сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють розробляти ефективні освітні електронні середовища, які швидко розвиваються, нівелюючи межі між традиційним формальним і неформальним навчанням. Правильно методично організоване використання створених освітніх середовищ спонукає науково-педагогічних працівників шукати і знаходити інноваційні методи навчальної та наукової діяльності, що мотивують студентів до пізнавальної діяльності, розвивають навички самостійного навчання.

Вебінар — це форма організації навчання, яка може бути спроектована з використання методу ADDIE (аналіз, проектування, розвиток, застосування, оцінка). У той же час, це технологія, яка забезпечує проведення інтерактивних навчальних заходів у синхронному режимі і надає інструменти для дистанційної спільної роботи учасників.

Сьогодні застосування вебінарів більш активно використовується в сфері маркетингу для реклами послуг та товарів, ділового спілкування, електронного навчання. В сфері освіти вебінари ще не набули такої популярності, хоча практика використання цієї технології свідчить про її ефективність та позитивний вплив на якість навчання.

Для організації вебінару використовуються технології відеоконференції, інтернет-телефонії та ін. Своєї популярності вебінари набули з упровадженням дистанційної форми навчання, оскільки вони дозволяють повною мірою відтворити навчальний процес так, що його учасники можуть фізично знаходитися в різних місцях, а їх взаємодія забезпечується завдяки активному застосуванню засобів аудіо- і відеообміну даними і спільної роботи з різноманітними об'єктами.

Вебінари відносяться до тієї технології, яка легко поєднується з різними організаційними формами і методами навчання. Під час проведення вебінару ведучий через віртуальне спілкування в реальному часі надає слухачам навчальний матеріал, вправи, відповідає на запитання аудиторії, організує спільну роботу над завданням чи проблемою, ініціює обговорення її, оцінює рівень засвоєння знань тощо [2].

Використання вебінарів є інструментарієм для дистанційного (онлайн) навчання. Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах «відкритого навчання», широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення і створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для доставки навчального матеріалу, співпраці та спілкування. У дистанційному навчанні передбачається використання різних форм спілкування: асинхронне і синхронне спілкування.

Асинхронне спілкування реалізується шляхом відправлення електронних

повідомлень, списків розсилок та участю у форумах. Синхронне спілкування реалізується за допомогою чату в режимі реального часу. Спілкування відрізняється від звичайного інформаційного обміну (пересилання даних), оскільки воно передбачає виникнення емоційних відношень і висловлення особистої думки тих, хто спілкується.

Важливою педагогічною складовою в організації і проведенні вебінарів є забезпечення інтерактивності й постійного взаємозв'язку з учасниками, їх спілкування в режимі реального часу. Вибір цих можливостей обумовлений вибором відповідного програмного забезпечення (вебінар орієнтовані платформи), яке буде використовуватися для його організації. Інтерактивність вебінару може бути забезпечена різними методами: онлайн опитування учасників, візуалізацією обговорення, можливістю конспектування під час вебінару і формуванням запитання, обмін файлами та функція запису і поширення змісту вебінару.

З метою раціонального використання ресурсів у системі підготовки здобувачів освіти, на наш погляд, доцільно використовувати вебінар орієнтовані платформи, які орієнтовані на взаємодію її користувачів у процесі вирішення завдань. Запровадження організації дистанційного навчання з використанням вебінарів оптимізує студентів і дозволяє збалансувати наявні можливості закладів вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Вебінар як форма дистанційного інтерактивного навчання. URL: <http://osvita.ua/vnz/43979/> (дата звернення: 03.05.2021).
2. Treion Muller, Matthew Murdoch. The Webinar manifesto. URL: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=7a5009a0-f805-4a8f-882c-11440de0e274%40sessionmgr110&hid=115&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%0ZQ%0> (дата звернення 03.05.2021).

Федів Наталя (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Лещак Т.В.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ БЛОГОСФЕРИ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Серед безлічі ознак педагогічної майстерності варто виділити вміння вчителя застосовувати у своїй діяльності інформаційні технології, які стали невід'ємною частиною розвинутого суспільства. Вчителю потрібно йти в ногу з часом та використовувати для себе та учнів ту велику кількість ресурсів та інструментів, які надає сьогодні мережа Інтернет. Сучасний педагог має бути не лише добре фаховопідготовленим і блискуче знати дисципліну, але також бути мобільним і активним учасником соціального та мережного

життя. Адже застарілі методи навчання вже не є такими дієвими та ефективними, а тому варто ставати ближчими до учнів у всьому і всюди, навіть в Інтернеті.

Серед інформаційно-комунікаційних компетентностей, якими повинен володіти той, хто навчає, доречно акцентувати увагу на таких: володіння навичками інформаційної навігації; уміння користуватися комплексом можливостей інформаційного середовища; знання специфіки роботи з інформаційними ресурсами (базами даних, інформаційними службами); уміння активно використовувати комунікаційні можливості комп'ютерних мереж і інше.

Блогосфера — одна з найважливіших складових розвитку професійної компетентності в інформаційному суспільстві. Популярність ведення блогів зумовлюється корисністю їх функцій, таких як: комунікативна, функція самопрезентації, згуртування та утримання соціальних зв'язків, функція саморозвитку, або рефлексії. Ведучи професійний блог, учитель удосконалює писемне мовлення, розвиває критичне мислення і предметну компетентність, мотивує себе, адже має можливість бачити свій розвиток, забезпечує швидкість та зручність у навчанні. Він сприяє обміну досвідом та інформацією з колегами, вчиться кращому, що є у них, розвиває комунікативні вміння, ділиться новинами, посиланнями, учбово-методичними розробками, творчими роботами учнів, їх здобутками. Окрім цього — це зручна можливість структурувати усю інформацію та швидко її надавати за потреби. Такий навчальний мережевий процес значно розширює творчий потенціал учителів.

Такий веб-ресурс можна використовувати як засіб подання навчального матеріалу. Наприклад, його сторінки можуть містити матеріали уроку, практичні роботи, завдання для самостійного виконання, доповнені посиланнями на освітні веб-ресурси, опис власного життя, міркування стосовно питань освіти, дискусії тощо. Крім того, на сторінках блогу можна організувати педагогічні дискусії, поширювати власні педагогічні ідеї, розміщувати цікаві теми для роздумів, тобто використовувати його, як дошку оголошень, або ж як місце для опису кожного заняття, освітнього заходу та ін.

Як відомо, одним із професійних завдань вчителя є організація ефективної взаємодії з батьками. Створивши власний блог, він зможе використовувати його як інструмент для: надання батькам психолого-педагогічних консультацій з окремих питань навчання їх дітей, залучення їх спільної участі в освітньому процесі, проведення анкетування та опитування серед батьків, інформування батьків щодо результатів навчання дітей, забезпечення зворотного зв'язку з батьками та ін. А співпрацюючи зі своїми колегами, вчителі можуть використовувати блоги для: організації проєктної діяльності, розміщення оголошень про різні конкурси та їхні результати, розміщення гіперпосилань на інші блоги колег, публікації власних методичних розробок, методичних рекомендації з тем, що зацікавить колег,

проведення педагогічних або наукових дискусій тощо.

Отже, у наш час, блог — це не просто забаганка. Перш за все, це потужний інструмент професійного розвитку педагога, засіб активної освіти й самоосвіти, сучасний спосіб спілкування із батьками та колегами, представниками громадськості. Це сучасна платформа для популяризації досягнень та результатів власної професійної діяльності. Він може виступати і як засіб масової інформації, і як засіб дистанційної освіти, і як інтернет-магазин навчально-методичної літератури та дидактичних матеріалів, як місце обговорення актуальних питань, і лише в останню чергу – електронним портфоліо та візитною карткою вчителя. Здавалося б – звичайний блог, проте його використання сприяє розвитку й удосконаленню професійної компетентності вчителів, а також підвищує авторитет серед учнів.

Професійний розвиток учителів сьогодні не можуть оминати й соціальні мережі, адже сучасний підхід до навчання повинен орієнтуватися на використання усіх технологій, які відповідають специфіці життя учнів нового покоління. Багато хто недооцінює їх переваги та скептично ставиться до можливості використання такого об'єкта інформаційних технологій, оскільки соціальні мережі часто розглядаються як середовище для проведення вільного часу, розваг. Однак сьогодні існують великі перспективи їх використання у процесі професійного розвитку вчителів.

Адже призначення соціальних мереж не обмежується лише розважальною функцією. Зареєстровані користувачі в першу чергу обмінюються інформацією. І цей процес обміну є двостороннім. Таким чином, соціальні мережі спрямовані також на реалізацію комунікаційної й інформаційної функцій. Включення в обговорення певного кола подій, з'ясування точки зору інших користувачів примушує чітко сформулювати власну позицію, що в кінцевому результаті сприяє самоідентичності особистості, самореалізації та спонукає до саморозвитку. І це все не може оминати професійну діяльність і розвиток вчителя.

У соціальних мережах створюються соціальні спільноти, групи, блоги педагогічних працівників. Педагогічні мережеві спільноти дають можливість самостійно створювати цифрові навчальні об'єкти, обговорювати педагогічну діяльність з іншими учасниками мережного товариства, ділитися колекціями файлів. Фактично зникають усі географічні кордони співробітництва з іншими педагогами, науковцями, утворюється величезна віртуальна педагогічна спільнота. До того ж, великою перевагою використання соціальних мереж у педагогічній роботі є наявність мобільного додатку мережі, що надає доступ у будь-який час і з будь-якого пристрою отримати зворотній зв'язок та комунікацію.

Як бачимо, у педагогічній діяльності засоби блогосфери та соціальних мереж допомагають вирішувати найрізноманітніші завдання. Їх використання для вчителя дає

наступні переваги: підтримка професійної діяльності, можливість самореалізації та самоствердження через спільну практичну діяльність, створення та підтримка нових освітніх ініціатив, створення єдиного інформаційного педагогічного ресурсу, організація практичної діяльності вчителів у мережі, розвиток і реалізація творчих здібностей учасників проектів.

Саме тому, в умовах формування інформаційного простору і переходу до інформаційного суспільства з'являється необхідність у створенні педагогом власного інфо-порталу, який буде незамінним інформаційно-комунікаційним помічником у професійному розвитку.

Список використаної літератури

1. Алексеева Г.М. Розробка та впровадження блогу вчителя засобами мережевих технологій. *Штучний інтелект*. 2015. №3-4. С.130-131

2. Воронюк Л. Удосконалення професійної компетентності учителя засобами блога: з досвіду роботи. *Проблеми дидактики історії: збірник наукових праць*. 2015. Вип.6. С. 107-111.

3. Шульська Н.М., Матвійчук Н. М. Соціальні мережі як ефективне середовище викладацько-студентської комунікації в навчальному процесі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 58, №2. С. 158-161.

Мручок Мар'яна (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Заячківська Н.М.

YOUTUBE-ПРОСТІР ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ні для кого не буде дивиною те, що сучасна малеча може швидше впоратись з опануванням гаджетів та різноманітних інтернет-сервісів, а зокрема YouTube, ніж старше покоління. Все це є наслідком новітніх процесів технологізації як невід'ємної частини нашого життя. Однак, завдання дорослих полягає в тому, щоб забезпечити дітям для споживання відповідний правильний та якісний контент. Варто звернути увагу на те, що за останні роки кількість хороших україномовних каналів значно збільшилась. Це дає змогу для створення безпечного та корисного дитячого інтернет-простору. Є і розважальні, і навчальні, і виховні відео, аматорські та професійно виготовлені, а також відео для дошкільнят і підлітків. Вибір надзвичайно широкий та на будь-яке вподобання, а що найголовніше – робить перебування за комп'ютером, планшетом чи смартфоном корисним.

Поглянемо правді у вічі – комп'ютер практично став невід'ємним та своєрідним “інтелектуальним знаряддям” у житті людини, яке дає їй можливість вийти на новий інформаційний рівень. Борак Н.А. зазначає: “Інформаційна культура стає частиною загальної культури людини” [1]. А для дітей дошкільного віку, а саме старшого, він слугує засобом

діяльності, яка має велике значення для розвитку її інтелекту, пізнавальних процесів, моторики тощо.

Використання інформаційно-комунікативних технологій у закладі дошкільної освіти регламентується нормативно-правовою базою. У Базовому компоненті дошкільної освіти в освітній лінії “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп’ютерна грамота”, що є складовою варіативної частини, зазначається про ознайомлення дошкільників із комп’ютером та загалом про формування цифрової компетентності [2]. У розділі “Навички” чітко вказано, що дитина повинна вміти здобувати необхідну інформацію, свідомо споживати медіапродукцію, здатна до перенесення активного практичного пізнання у площину поширення досвіду [2]. Та що найголовніше – дитина повинна вміти вчасно завершити заняття за пристроєм (комп’ютером, телефоном, планшетом), і в цьому полягає завдання дорослих, а саме – пояснити дитині правила поведінки в Інтернеті.

Повертаючись до YouTube каналів, хочемо зазначити, що використання цього простору для навчання та розвитку дітей можна сміливо назвати інноваційним процесом в освіті, оскільки це актуально для нашого часу, є економічним і ефективним новим засобом або способом діяльності, а також дає змогу з його допомогою оптимальним шляхом розв’язати проблеми [3]. Саме тому у нашому дослідженні ми порушуємо проблему щодо особливостей використання інноваційних технологій у ЗДО.

Розглянемо, який саме розвивальний контент можна зустріти на просторах YouTube. Насамперед нашу увагу викликають україномовні та англійськомовні канали, які забезпечать нетривале перебування малюків за гаджетом з користю для їхнього розвитку.

HeyKids - Дитячі пісні. В описі до каналу зазначено: “Ми намагаємося створити найякісніші дитячі відео з 3D-анімацією, музикою, котра подобається дітям, у виконанні високопрофесійних співаків”. Дійсно на цьому діти можуть насолоджуватись не лише чудовими й веселими розважальними піснями, але також розвивальними мультфільмами.

З любов’ю до дітей – Дитячі пісні. Ще один чудовий канал з веселими піснями, руханками, абеткою, розвивальним відео та мультфільмами українською мовою. Завдяки цьому каналу діти вивчать кольори, навчаться рахувати і читати по складах. Канал налічує понад 900 тисяч підписників, що свідчить про його популярність і попит серед малюків, а отже, він справді цікавий.

Є ще один відносно новий канал з розвивальними піснями для наймолодших, а саме: “**Ладоньки-ладоньки**” та офіційний канал youtube **Малютко ТВ**, який представляє улюблені пісні дітей України. Останній створили аби зробити зручнішим доступ батьків, малюків та вихователів дитячих садочків до пісень, які транслюються на телеканалі “**Малютко ТВ**”. Справді, це дуже полегшує роботу вихователів, коли ти можеш у будь-який

момент заглянути у таку “педагогічну скриньку”.

Щодо каналів лише з мультфільмами, то їх є дуже багато, ось деякі з них:

- **“Ukranimaua”** – це повна колекція мультфільмів студій “Київнаукфільм” та “Українафільм”, починаючи з 1961 року;
- **“Казкарік”** – канал, автор якого сам створює короткі мультфільми, які можуть з легкістю заохотити дитину прибирати та допомагати іншим, сприяють її розвитку. На каналі є також чудова анімація на віршик П. Воронька “Їжачок-хитрячок”, яка не залишить байдужим навіть дорослих.
- **“Казки українською”** – назва каналу сама говорить за себе. Він містить казочки за українськими народними мотивами та зарубіжні українською мовою.

Не можемо не згадати про англійські канали для дітей, які допоможуть їм ознайомитись з англійською мовою та полегшити її подальше вивчення. Напевно, одним з найпопулярніших є **“LittleBabyBum - NurseryRhymes&KidsSongs”**, який призначений для діток від 6 років і навчає та розвиває за допомогою цікавих мультфільмів і пісень.

Канал **“SuperSimpleSongs”** – сотні пісень з яскравими анімаціями, простими словами, веселими мотивами. Рекомендується для дошкільнят та дітей молодшої школи. Є ще один чудовий ресурс, створений анімаційною студією зі Львова, що має назву **“DaveandAvaNurseryRhymes”** – мультики англійською мовою, які навчають дітей алфавіту, кольорам, лічбі, фігурам.

У висновку зазначимо, що інтернет-ресурси та інформаційно-комунікаційні технології надають великі можливості для навчання і розвитку дітей, однак не забуваємо, що вони не повинні повністю замінювати традиційні форми та методи навчання і не можуть забирати багато часу у малюків. З огляду на це, дорослим потрібно розумно розпоряджатися всіма засобами навчання і правильно відводити для них час.

Щодо простору YouTube, то він повинен підходити для дітей та відповідати їхнім віковим особливостям і освітнім потребам. Важливо, щоб матеріал, який подається, має бути цікавим, інтерактивним, захоплюючим, розвивальним, доступним, зрозумілим, добрим тощо [4].

Список використаної літератури:

1. Борак Н.А., Маркова О.С. Підвищення якості освітньо – виховного процесу в дошкільньому навчальному закладі засобами ІКТ. Навчально-методичний посібник / Н.А. Борак - Вінниця, 2015. 114 с.

2. Базовий компонент дошкільньої освіти/ Науковий керівник : Піроженко Т.О. К.: Видавництво,2021. - с.38. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20ko

[mponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](#)

3. Дичківська І. А. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. А. Дичківська. – К.: Академвидав, 2015. –304 с.

4. Руководство по созданию контента для YouTubeДетям URL: <https://static.googleusercontent.com/media/www.youtube.com/uk//intl/ru/yt/family/media/pdfs/creating-for-youtube-kids-fieldguide.pdf>

Кеньо Ірина (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Горук Н. М.

ЗНАЧУЩІСТЬ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Школа – невід’ємна частина життя підростаючого покоління, яка окрім освітнянської функції має вагомий вплив на формування і становлення особистості, її світоглядні позиції, прийняття себе у соціумі. У випускних класах школярство вже здебільшого визначається з тими ролями, які виконуватиме у соціальному, професійному, сімейному, подружньому житті. На сьогодні, у час змістовних змін та перетворень в українському суспільстві, першорядними стають питання дійсної, а не лише задекларованої на папері, демократії та рівності. Рівність кожної людини незалежно від її національності, віросповідання, кольору шкіри, матеріального становища, стану здоров’я, статі тощо – є проявом свободи, правом кожної людини від народження бути собою. Рівність за статтю, тобто гендерна рівність є важливим питанням для нашої держави, у якій до сьогодні панують гендерні стереотипи, що проявляються у всіх сферах соціального життя й в освітньому просторі також [1].

Гендер (англ. *gender* – «стать», від лат. *genus* – «рід») у феміністичних та гендерних дослідженнях – це соціально-біологічна характеристика, через яку визначаються поняття «чоловік» і «жінка», психосоціальні, соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, а також психо-біологічні особливості, на які впливає біологічна стать, цілісна психічна репрезентація статі, сповнена динамічним глибинним, когнітивним та поведінковим поняттям жіночого та чоловічого, здобута індивідом у результаті набуття індивідуального гендерного досвіду. Тобто гендер – це соціальний конструкт, який визначає *соціальну* стать людини [3]. Гендерна нейтральність (англ. *gender neutrality*) або гендерний нейтралітет – це теорія й практика уникнення у політиці, мові та у інших соціальних інститутах розрізнення ролей у відповідності зі статтю чи гендером людей для уникнення дискримінації, зумовленої переконанням, що є соціальні ролі, для яких одна стать більш підходяща, ніж інші.

Поширення наукового інтересу до дослідження гендерних питань в освітньому середовищі обумовлено низкою факторів, серед яких чи не найголовніше – наполегливе

прагнення системи освіти увійти до світової спільноти шляхом засвоєння організаційних та змістових складових системи європейської освіти. Головним критерієм визначення значущості (а отже, і подальшого існування) будь-якого навчального закладу стає його конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, яка повинна визначатися якістю знань випускників. Таким чином відбувається перебудова освітньої парадигми: традиційна інформаційно-знаннева парадигма освіти поступається місцем освіті людиноцентристській, особистісно-орієнтованій, ціннісній, а отже – компетентнісній. Очевидно, що гендерна проблематика, яка так інтенсивно розвивається в науковому дискурсі, матиме можливість інституціоналізуватися в межах відповідних навчальних програм, якщо навчальний заклад буде переконаний у необхідності оволодіння його випускниками гендерною компетентністю [3].

Виявлення сутності гендерної парадигми в сучасній освіті потребує попереднього встановлення сутності самого поняття гендерної парадигми і насамперед передбачає дефініцію ключового поняття «парадигма» в педагогічному контексті. Автори «Соціолого-педагогічного словника» подають таке визначення: «Парадигма (грец. Paradeigma – приклад, зразок) – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, які поділяються більшістю й беруться за зразок членами наукового співтовариства» [3].

Необхідності впровадження гендерної парадигми до навчально-виховного процесу вітчизняної освіти сьогодні присвячено чимало наукових публікацій, автори яких намагаються встановити шляхи імплементації гендерного знання до сучасної системи освіти, а отже, формулюють методологічну основу своїх досліджень. Із цих позицій здається важливим розглянути питання про можливість та доцільність уведення до педагогічного дискурсу поняття гендерної парадигми, зважаючи на необхідність методологічного обґрунтування гендерної педагогіки та встановлення її місця в системі сучасного педагогічного знання [2].

Сучасна полікультурна освіта заперечує сприйняття людини людиною на основі її родової приналежності. Ідеалом мультикультурної вихованості слугує ставлення до людини на основі того, якою вона є. Зважаючи на велику кількість наукових розвідок, педагогічних досліджень, методичних розробок у зазначеному напрямі, питання впливу школи на гендерну соціалізацію школярства є надзвичайно важливим. Адже позбавлення шкільного середовища гендерної нерівності є складним процесом, який потребує не тільки оволодіння новим термінологічним апаратом, гендерної експертизи навчальної літератури, оновлення матеріальної бази тощо, а й певною мірою зміни світогляду, вміння бачити, відчувати дисбаланс й вчасно реагувати на нього, м'яко корегуючи, направляючи у потрібне русло, не нав'язуючи своїх поглядів. Відповідно до «Примірного статуту загальноосвітнього

навчального закладу», затвердженого МОН України у 2002 році, серед головних завдань навчального закладу є «формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, особистості, підготовленої до професійного самовизначення; розвиток особистості учня, його здібностей і обдарувань, наукового світогляду; реалізація права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань». Ці вимоги відповідають потребам сьогодення нашої держави – виховання цілісної особистості, яке неможливе без урахування гендерної складової. І саме школа як важливий агент соціалізації має неабиякий вплив на формування підлітків [2].

Загальноосвітня школа складається з таких структурних складових: учнівство, учительство, керівництво, технічний персонал, батьківський комітет. Їх взаємодія має бути спрямована в одному напрямі – розвиток і формування морально та фізично здорової особистості. Поділяємо думку про те, що генеральна мета школи – це шляхом співпраці дітей, батьків, учителів, громади, і розуміючи, що кожен учень є повноцінною особистістю, через відкриті щирі стосунки, беззаперечне прийняття дитини, свободу і творчість учителя створити умови і середовище для гармонійного розвитку Людини [2]. Це можливе лише при умові створення гендерно-чутливого навчального простору, який нівелюватиме укорінений в свідомості учнівської молоді гендерний дисбаланс, що переважає у сучасному суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Васильченко О. В. Сучасна загальноосвітня школа : від функціонування – до розвитку / О. В. Васильченко // Постметодика. – 2010. – № 1 (92). – С. 20-25.
2. Дем'яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України : генеза й еволюція / Н. Дем'яненко // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 256-265.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. (дата звернення 01.05.2021)

Корецька Марія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Лещак Т.В.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІСТОРІЇ)

*«Жодну науку вільна людина не повинна вчити як раб...
Потрібно не примусово викладати дітям науки, а через гру,
тоді краще побачиш – хто до чого схильний»
Платон*

На сьогоднішній день гра є і засобом, і методом, і формою навчання. Дидактична гра виступає не просто розвагою - вона урізноманітнює навчальний процес, викликає більше

зацікавлення, аніж просте читання підручника. Більшість ігор використовується як розвивальна діяльність, не лише за бажанням дитини, а за прямою вказівкою вчителя, який дбає про інтерактивний характер цієї діяльності, пізнавальні моменти та виховний зміст. Ігрова діяльність на уроках історії має потужний потенціал та невичерпні ресурси у навчально-виховній роботі.

Таким чином будучи якоюсь розвагою гра переростає в навчання, бо вона призначена для того, щоб почерпнути нове або краще запам'ятати вивчене, переростає у творчість, оскільки діти можуть пропонувати якісь свої ідеї, правила та побажання. Також гра допомагає будувати модель людських стосунків, оскільки у ній є певні правила, яких слід дотримуватись та бути у співпраці та взаємодії з іншими гравцями. То ж дидактична гра – це активна навчальна діяльність, яка допомагає у освітньому процесі як вчителям, так і учням урізноманітнити свої знання та закріпити їх. Гра починається не тоді, коли учні одержують завдання, а коли їм стає цікаво грати. Це означає, що гра викликає приємні емоції і стимулює їх до розумової роботи, існують такі види емоційного стимулювання:

- Ігрове завдання - як відпочинок.
- Повна імпровізація.
- Ігрове завдання з прив'язкою до конкретної ситуації, конкретного учня.

При підборі і розробці дидактичних ігор слід враховувати, що темп і ефективність засвоєння змісту навчання відповідні інтересам учнів і діяльності, яку вони виконують. Завжди варто пам'ятати про те, що у класі діти можуть виконувати одну і ту ж роботу по-різному, тому вчителю необхідно правильно організувати ігровий процес. Згідно з дослідженнями П. Щербаня, можна виділити чотири основні групи ігор відповідно до характеру пізнавальної діяльності:

- Ігри, спрямовані на засвоєння знань, умінь і навичок, передбачених програмою навчального предмета.
- Ігри, спрямовані на формування загальних способів пізнавальної діяльності, культури, навчальної праці, досвіду творчої діяльності.
- Ігри, спрямовані на формування досвіду науково-дослідної діяльності за профілем спеціальності.
- Навчально-педагогічні ігри, спрямовані на формування педагогічної культури та управління навчально-виховним процесом.

Щодо дидактичних ігор на уроках історії вчителю порібно бути зорієнтованим на результат і чітко розуміти мету, яку він ставить перед дітьми – повторити, вивчити, зрозуміти, узагальнити чи навчитись працювати у групах. Найперше вчителю потрібно приділяти велику увагу формуванню історичної свідомості з метою:

- Розвитку історичного мислення.
- Формуванню основ історичних знань.
- Вихованню патріотизму та правильних духовних цінностей.

Дидактичні ігри здатні формувати атмосферу пошуку, вміння синтезувати, аналізувати та критично ставитись до всього, що вивчається. Таким чином ми відходимо від методу механічного заучування, схилившись до осмислення та розуміння. Але сучасна школа має навчити учнів не лише здобувати знання, формувати вміння, навички, а й творчо мислити, розвивати комунікабельність, бажання до самоосвіти, креативність тощо. Саме дидактичні ігри дають змогу індивідуалізувати роботу на уроці, давати завдання, посильні кожному учню, максимально розвиваючи їх здібності та працювати над помилками. Гра дає змогу без зайвих труднощів привернути увагу дітей до історичних подій, минулого нашого народу та формує патріотизм.

Ігри на уроці потребують певного професійного спрямування, тому варто систематизувати дидактичні ігри у навчанні історії, та поділити на: ігри з правилами, сюжетно-рольові (ретроспективні та ділові) й порубіжні. Кожен тип об'єднує кілька видів ігор. Вагоме місце у навчанні історії займають власне рольові ігри, що можуть бути таких типів: театралізованої вистави, театралізованої ігри, проблемно - рольової гри дискусійного характеру, екскурсійних ігор, які відрізнялися за ступенем складності та власне своєю розвивальною метою, що стимулюють до креативності.

Варто звернути увагу на ще одну цікаву класифікацію: ділові ігри (що розподіляються на обговорення, дослідження), ділові з елементами ретроспективності, ретроспективні (діляться на рольові (а ті – на театралізовані вистави, театралізовані ігри, проблемно-дискусійні ігри) та нерольові (до них відносяться конкурсні ігри, маршрутні ігри) і тренінгові (розподіляються на настільні, на основі заданого алгоритму та сюжетні). Вони будуть дуже доречними саме у вивченні історії, бо вибудовують критичне мислення та стимулюють мозок до роботи.

Всі ігри поділені за методикою проведення: ігри-змагання, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні та ігри-драматизації; за дидактичною метою на ті, що актуалізують матеріал, формувальні, узагальнювальні, контрольно-корекційні. О.Пометун здійснила класифікацію дидактичних ігор на уроках історії крізь призму інтерактивного навчання. Виокремлюючи серед інших моделюючі ігри, вона їх поділила на імітаційні ігри та симуляції (судове та громадське слухання) й розігрування ситуації за ролями (рольова гра, програвання сценки, драматизація).

Отже, потенціал ігор як засобу формування предметних умінь на уроках історії реалізується послідовним використанням дидактичних ігор відповідно до методики

формування пізнавальних умінь, Визначальними критеріями у виборі ігор слід вважати характер пізнавальної діяльності учнів, мету, тип і етап уроку, зміст історичного матеріалу та етап формування предметних умінь, що зумовлює послідовне застосування дидактичних ігор на уроках історії: тренувальних на репродуктивному та перетворювальному етапах та рольових – на творчому етапі формування пізнавальних умінь.

Список використаної літератури:

1. Барнінець О. Класифікація ігрових методів навчання історії з погляду компетентісного підходу/ Проблеми підготовки сучасного вчителя, Випуск 3, 2011.
2. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г. Фрейман. – К.: Генеза, 2005. – 326 с.
3. Щербань П. М. Становлення ігрових технологій як інноваційної форми навчання/ П. Щербань // Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 60. – С. 102–108.

Красногурська Анастасія (Педагогічний фаховий коледж)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р. І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНО–ЗАНЕДБАНИМИ ДІТЬМИ

Важковиховвані особи – категорія осіб, у яких під впливом несприятливих для розвитку соціальних, психолого–педагогічних та медико–біологічних умов з’являється негативне ставлення до навчання, норм поведінки, знижується або втрачається почуття відповідальності за свої вчинки. Причин такого явища багато. Але чи не вирішальна з них – це недоліки сімейного виховання. Можна виділити кілька типів сімей: однодітні, багатодітні, сім’ї з низьким рівнем матеріального забезпечення, неповні сім’ї, з нерідними дітьми, з порушеними стосунками, підвищеною конфліктністю, де присутня бездоглядність дітей, сім’ї зі жорстоким поводженням до дітей.

Зовнішній вияв поведінки дітей з таких сімей може бути найрізноманітнішим: фізична і словесна агресивність, руйнівність, горячковість, розлюченість, неслухняність і загальна неконтактність, неухважність і пасивність, страхи, фобії та інші проблеми.

Переконавшись, що дитина живе в тяжких умовах, класний керівник повинен: пояснити батькам, що через конфлікти страждає, перш за все, дитина, що хлопчик чи дівчинка не можуть бути розмінною монетою у складних стосунках між дорослими, які суперничають, а не співробітничать між собою; якщо не вдається роз’яснити батькам, які створюють своїй дитині психотравмуючі обставини, здатні зіпсувати її душу, то потрібно якимось чином ізолювати її від подібних батьків; якщо у школяра вже з’явилися аномалії на ґрунті сімейного розладу, то варто проконсультуватися у дитячого психіатра, а потім вирішити, що потрібно робити.

Класний керівник повинен систематично й постійно стежити за соціально-психологічним кліматом у сім'ї школяра, зберігати спокій, мужність і почуття власної гідності незалежно від соціального престижу батьків, їх зарозумілості і тиску на нього.

І як би добре матеріально не жили школярі, які б високі чини не займали їхні батьки, класний керівник, вчителі ніколи не повинні пасувати перед ними, якщо є очевидним, що неблагополуччя сім'ї обумовило неблагополуччя школяра.

Принципи, шляхи і засоби перевиховання:

Перевиховування педагогічного занедбаних дітей є важким завданням, яке людство по-різному намагалось вирішити впродовж своєї історії. Перевиховання – виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості, що формувалися під впливом несприятливих умов виховання.

Перевиховання – складний і тривалий процес, що ґрунтується на загальних принципах виховання і виконує відновну, компенсаційну, виправну, стимулюючу функції.

У роботі з педагогічно недбалими дітьми варто використовувати такі принципи: зв'язку перевиховання з цікавою продуктивною працею; організації дитячого колективу, який забезпечував би позитивний вплив на вихованця; опори на позитивні якості виховуваного й позитивний соціальний досвід; органічного поєднання поваги до вихованців з існуючого системою вимог; єдності і систематичності педагогічних впливів; індивідуального підходу до неї; гуманного, об'єктивного ставлення до дитини у процесі її перевиховання; стриманості, розважливості, недоступності афективної поведінки педагога.

У процесі подолання «моральної хвороби» дітей виокремлюють кілька етапів:

1. Діагностичний. Визначають, аналізують позитивні й негативні фактори виховання, умови, що їх спричинили, визначають шляхи і засоби нейтралізації негативних тенденцій та актуалізації позитивного в поведінці дитини. Учитель мусить мати детальну характеристику педагогічно занедбаного вихованця.

2. Планування і визначення змісту роботи. На цьому етапі класний керівник спільно з вихователями, які спілкуються з «важким» учнем, розробляє детальний план перевиховання, визначає місце і роль у цьому процесі кожного вихователя.

3. Цілеспрямованої педагогічної діяльності. Він передбачає реалізацію планів щодо перевиховання конкретної особистості. Це відбувається із залученням всіх, хто може позитивно впливати на неї (батьків, родичів, однокласників, учителів – вихователів та ін.).

Результативність перевиховання залежить від вразливості, пластичності та сили біологічних задатків, від тривалості негативного досвіду особистості, її готовності до виправлення.

Процес перевиховання неоднаково впливає на дітей. Найефективніше виявляється він

щодо психологічно податливих дітей. Перевиховання може бути малоефективним, якщо діти протидіятимуть йому або не сприйматимуть його позитивно.

Наслідки виховного процесу залежить від уміння педагога використати наявну позитивну базу особистості, привчати її до активної співпраці над собою. Важливо залучити дитину до корисної діяльності, забезпечити високий темп, емоційну насиченість життя відповідно до індивідуальних і вікових особливостей. Водночас необхідно налагоджувати доброзичливі стосунки дітей з батьками, вчителями, ровесниками.

Список використаної літератури:

1. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація: навч. посіб. / За редакцією О. М. Полякової, Сулим: Університетська книга, 2009. 346 с.

2. Виховна робота з педагогічно занедбанними та хворими дітьми [Електронний ресурс] Режим доступу: https://pidru4niki.com/15940328/pedagogika/vihovna_robota_pedagogichno_zanedbanimi_hvorimi_ditm

3. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.[Електронний ресурс].Режим доступу http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/

4. Особливості виховної роботи з педагогічно–занедбанними дітьми [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://kyrskorped.bpc.ks.ua/mod/book/view.php?id=355>

Пшеницька Марія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Федина В.С.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Однією із важливих умов забезпечення ефективного функціонування системи середньої освіти в сучасних умовах, її інтеграції в міжнародні освітні системи є оптимізація управління. Розв'язання даної проблеми потребує спеціального вивчення цілого комплексу психологічних факторів, умов та шляхів оптимізації управління установами середньої освіти та впровадження результатів цих досліджень в управлінську та педагогічну практику [1, с. 108].

Проблеми управління закладами загальної середньої освіти, зокрема у функціональному аспекті, займають значне місце в наукових дослідженнях таких вчених, як: О. Адаменко, О. Боднар, А. Гуралюк, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, О. Мармаза, О. Пастовенський, Т. Сорочан, Є. Хриков

У сучасній літературі поняття «управління» трактується по-різному [1, с. 106]:

- як цілеспрямована зміна стану освіти на основі знання природи об'єкта, наявності відповідної інформації для прийняття управлінських рішень, механізмів і ресурсів організації;
- складний процес, який включає цілеспрямований вплив на певний об'єкт;
- складна, динамічна, цілеспрямована система забезпечення стабілізації, функціонування та розвитку закладу як системи, до якої воно (управління) належить на основі мети, завдань, закономірностей, принципів, змісту, форм та методів функціонування, які є властивими основним структурним складовим системи» [1, с. 106].

Процес управління – неперервна послідовність керівних дій, що здійснює суб'єкт управління, у результаті яких формується та змінюється об'єкт управління, встановлюються мета діяльності, визначаються способи її досягнення, відбувається розподіл обов'язків між її учасниками та інтеграція їх зусиль. Процес управління має циклічний характер [2, с. 73].

Управлінська діяльність закладами загальної середньої освіти розглядаємо як сполучення різних функцій (видів діяльності). Спеціалізовані види різноманітної діяльності визначаємо функціями управління. Кожна функція спрямована на вирішення специфічних, різноманітних і складних проблем взаємодії між окремими підрозділами, що вимагають здійснення певного комплексу конкретних заходів [3, с. 48].

Головними ознаками для класифікації функцій управління є [3, с. 48].

- 1) вид управлінської діяльності, що дозволяє відрізнити одну роботу від іншої в процесі поділу управлінської праці;
- 2) спрямованість видів діяльності на керований об'єкт чи фактори зовнішнього середовища [3, с. 48].

О. Адаменко, виділяє основні напрямки координації в управлінні закладами загальної середньої освіти, серед яких: відмова від командно-адміністративного стилю та методів керівництва, удосконалення форм і методів роботи керівників, свобода дій директора та його заступників, суворе дотримання законів, оволодіння культурою спілкування, глибока повага до усіх учасників освітнього процесу, забезпечити умови для розвитку творчого потенціалу педагогічного та учнівського колективів, оптимальних умов праці і обмеження інспекторського та адміністративного контролю [1, с. 107].

Управління закладами загальної середньої освіти, зокрема процесом позиціонування, повинна передбачати інтеграцію цілей, ресурсів, персоналу та його знань, навичок, інтелекту, вмотивованості дій, безперервний розвиток креативності працівників та колективну співпрацю [3, с. 50].

В управлінні закладами загальної середньої освіти реалізовується не один, а декілька управлінських циклів. Усі цикли складають ієрархічну структуру, а додаткові входять у структуру загальних. Таким чином, у структурі навчально-виховного процесу виокремлюються цикли планування, організації та контролю початкової, основної та повної освіти. У свою чергу, ці цикли теж мають складну структуру, кожен з них складається з процесів планування, організації та контролю [2, с. 75].

З метою оптимізації управління життєдіяльністю школи створюють органи управління, діяльність яких дає змогу враховувати потреби учасників освітнього процесу. Наявність розгалуженої структури управлінських органів у школі вимагає організації їх взаємодії, координації роботи всіх підрозділів.

До структури управлінських органів у школі належать: органи колегіального управління школою; адміністрація школи (директор, його заступники з навчальної, наукової, виховної, господарської роботи); органи громадського самоврядування (учнів (учком), учителів (профком, методична рада), батьків (батьківський комітет) [1, с. 107].

У межах структури управління відбувається процес управління навчальним закладом (тобто рух інформації та прийняття управлінських рішень), між членами якого розподілені завдання та функції управління, а також, як наслідок, – повноваження та відповідальність за їх виконання [2, с. 76].

Отже, на нашу думку, управління являє собою процес вироблення таких рішень, що спрямовані на забезпечення ефективної спільної праці багатьох людей. А управлінську діяльність закладами загальної середньої освіти будемо розглядати, як сполучення різних функцій спрямованих на вирішення специфічних, різноманітних і складних проблем взаємодії між окремими підрозділами. Організаційна структура управління закладами загальної середньої освіти має значний вплив на всю галузь управління. Саме структура закладами загальної середньої освіти повинна забезпечити реалізацію його стратегії, взаємодію закладу із зовнішнім середовищем та ефективно вирішення основних завдань.

Список використаної літератури:

1. Боднар О. С., Петкова О. С. Координація роботи колегіальних органів управління у закладах загальної середньої освіти. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2020. С. 106–109.

2. Голік О. Б., О. А. Кривильова., О. В. Лебідь. Управління навчальним закладом Підручник для магістрантів педагогічних університетів. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.

3. Дмитрук З., Махиня Т. Основні функції управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг. Матеріали конференцій МЦНД. 2020. С. 48–51.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сьогодні система освіти зазнає значних змін, пов'язаних із внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Але зміни у навчальних закладах, в першу чергу залежать від спеціалістів, які могли б втілювати в практичну діяльність сучасні освітні технології. Професійна компетентність керівника навчального закладу в сучасній освіті є зумовлюючим фактором забезпечення якості освіти в Україні. Компетентність – це досить широке поняття, проте якщо розглядати його щодо особистості керівника закладу загальної середньої освіти, то вона відображає наявність умінь вирішувати професійні проблеми та управлінські завдання, що виникають з використанням знань у різних сферах і професійній області, а також професійного і життєвого досвіду.

В сучасних умовах функціонування загальноосвітніх шкіл директори формують позитивний виховний простір. В своїх руках вони зосереджують весь спектр управління школою: планують роботу школи та окремо вчителів, учнів, створюють шкільні традиції, формують навчально-виховну, позакласну, методичну роботу, налагоджують зв'язок з батьками та державними органами. Саме від директора, його дій та компетенції залежить потенціал школи.

Професійна компетентність керівника ЗНЗ включає такі основні змістові компоненти:

- стратегічна компетентність передбачає та характеризує масштабне та системне мислення, здатність налагоджувати відносини;
- соціальна компетентність вимагає умінь працювати в мінливому середовищі, здатності до мотивації та переконань, потреби в самоосвіті та впровадження нововведень, особистої привабливості, уміння уникати конфліктів та толерантно вирішувати їх;
- функціональна компетентність потребує умінь приймати рішення, проявляти ініціативу, володіти професійними знаннями, вміннями та навичками, використовувати гнучкість, витримку під час роботи;
- управлінська компетентність характеризує організаторські здібності, відповідальність, авторитет, поведінку керівника;
- професійна компетентність передбачає вищу освіту, досвід педагогічної діяльності.

Сучасний керівник – це лідер, здатний вести свій колектив до обраних перспектив, переборюючи, стереотипи, використовуючи інноваційні управлінські технології, впроваджуючи зміни і долаючи труднощі та перешкоди на своєму шляху.

Якщо керівник буде діяти за принципом «моя хата скраю», це призведе до того, що директори, отримають удари з усіх боків (приводом стануть чи то фінанси, чи «господарка», чи навчально-виховний процес). Що ж робити в такому разі? Мабуть, просто бути лідером освіти.

Кожному керівнику важливо пам'ятати, що лідерство – це те повноваження, яке не можна делегувати, його треба або прийняти з радістю і нести з честю, або просто відійти убік. Лідерами не народжуються, лідерами стають.

Модель керівника-лідера можна представити так:

- Лідер формує бачення, ставить цілі, завдання. Він повинен не тільки сам мати бачення, а й бути здатним мотивувати підлеглих на досягнення мети.
- Лідер завжди перебуває у колі системи: оточенні та інформації. Уміння управляти цим полем – одне з найважливіших для лідера. Лідер повинен уміти виділяти з безперервного потоку інформації основне, розпізнавати корисні сигнали і трансформувати їх у мету. Не ловити свій шанс, а методично формувати всі умови для його появи.
- Щоб повести за собою людей, лідер має володіти харизмою. Харизматичний лідер сам по собі є привабливим для інших. Такого лідера хочуть наслідувати і слідувати за ним.
- Лідер демонструє переконання, надихає на нові ідеї, дає людям зрозуміти, що за словами і зовнішньою оболонкою стоїть конкретна справа і конкретна думка, внутрішнє переконання.

Ця посада є дуже відповідальною, адже директора завжди переслідуватимуть певні проблеми. Проте, все ж таки йому треба поставити себе такою людиною, якою він хотів би, щоб його бачили. Тобто, від самого початку потрібно бути відповідальним, цілеспрямованим, добиватися поставлених цілей. На мою думку, професійна компетентність формується тоді, коли керівник мотивований на безперервний процес підвищення кваліфікації та здобуття нових знань.

Сучасний розвиток освіти вимагає від керівників нового мислення, які могли б володіти навичками підприємницької діяльності, були б озброєні великою кількістю інформації, володіли б засобами аналізу, а також навичками проведення досліджень та економічних розрахунків. І тут справа не у віці, справа в бажанні. Адже зараз трапляються випадки коли набагато старший керівник, якому 50 років, часто наполегливіший та прогресивніший за молодого. Концепція «Нова українська школа» може бути реалізована тільки за наявності потужного директорського корпусу, що складається із професіоналів із сформованими управлінськими, лідерськими якостями, розвинутим інтелектом та

моральними чеснотами.

Отже, сучасний керівник – це людина, яка постійно працює над собою, над своїми професійними та особистісними якостями.

Список використаної літератури:

1. Олешко П.С. Формування професійної компетентності керівника закладу освіти в умовах інноваційного освітнього середовища. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*.
2. Ощепко Т.В. Професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу. http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24014/1/Oleshko_P._S..pdf
3. Пшенична Л.В. Керівник навчального закладу. *Навчальний посібник*. 2016. С. 13-14.

Киричук Лідія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОГО ДОСВІДУ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Сучасні підходи щодо розвитку вітчизняної системи позашкільної системи освіти порушують питання про нові можливості організації та змісту освітньої діяльності. Зокрема, мова йде про перспективний напрям новітньої педагогіки – музейну педагогіку, яка приділяє особливу увагу розвитку різних якостей та властивостей особистості – здатності незалежно висловлювати судження та оцінки, критично мислити та активно пізнавати навколишній світ.

Зазначене вище неможливе без розвитку когнітивної сфери особистості учня, що забезпечує реалізацію різноманітних навчальних процесів. Вона складається з таких пізнавальних процесів, як відчуття, сприйняття, пам'ять, увага, уява та мислення. Результатом такої взаємодії є створення можливостей для одержання, обробки, збереження та відтворення як чуттєвої інформації, так і результатів творчого аналізу знань, що накопичуються під час індивідуального навчання учня. Таким чином, когнітивний досвід – це структура, яка забезпечує зберігання, упорядкування та переробку наявної і нової інформації [2, с. 253].

Відомо що заклад позашкільної освіти – це складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи уміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальному, духовному й фізичному розвитку, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [1, с. 2].

Метою дослідження є аналіз ролі і значення засобів музейної педагогіки у формуванні когнітивного досвіду учнів позашкільних навчальних закладів, що передбачає звернення до історичної та культурної спадщини нашого народу у процесі організації виховної роботи зосередженої у музеях.

Сьогодні музей позашкільного навчального закладу є ефективною базою для спілкування, культурно-освітнім середовищем, джерелом культурно-освітнього процесу, а його діяльність передбачає реалізацію низки завдань:

- розширення сфери освітньої діяльності на основі музейної педагогіки;
- розвиток креативності особистості;
- збереження традицій, повернення до духовних цінностей;
- патріотичне виховання;
- розширення елементів музейного простору;
- залучення молодого покоління до музеїв;
- ефективний та пізнавальний педагогічний вплив музею на різні категорії населення;
- зростання авторитету музеїв у системі вітчизняної освіти та культури [3, с. 425].

Зазначені завдання музейної діяльності безпосередньо пов'язані з формуванням пізнавальних інтересів учнів до роботи в умовах позашкілля. Це виходить з можливостей розширення їх світогляду та ціннісних орієнтацій, розвитку креативного мислення, актуалізації культурних елементів історичної спадщини, виховання свідомих громадянин своєї країни, привертання уваги до музейної комунікації та залученням до музейного простору.

Музей у позашкільному закладі – це інноваційна лабораторія для виховання учнів, в якій на основі особистісно орієнтованих методів та різноманітних видів практичної діяльності вчителі прищеплюють підростаючому поколінню якості свідомого громадянина. Такі музеї є важливим засобом просвітницької роботи, формування повноцінно освіченої особистості та виховання патріотів.

У наш час музейна педагогіка звертається до музеїв позашкілля як динамічних інтерактивних осередків освітнього простору, котрі мають очевидні переваги перед більшістю державних музеїв. Зокрема, це стосується таких чинників, як:

- наявність постійної аудиторії;
- використання музейних колекцій для організації та здійснення освітніх заходів;
- можливість участі учнів у збереженні музейних колекцій;
- комфортна атмосфера для діалогу;
- особисті норми соціальної поведінки тощо.

Саме тому учні не лише споживають продукти музейної діяльності, – вони також є активними творцями, що змінює музеї навчальних закладів на ідеальні місця для творчої реалізації здібностей молоді.

Однією з найбільш характерних форм практичної діяльності музею є гурткова робота. Гуртківці мають змогу поговорити одне з одним, поділитися своїми міркуваннями, разом подумати. Велике значення мають для учнів особливий музейний етикет, ритуальність, ефект новизни, ігрові методи, театралізація, «поринання» у відповідні епохи, робота з оригіналами, малювання, спів, танець.

Діти бачать, що кожний експонат несе у собі частинку минулого, яке проявляється по-різному – в орнаменті, у малюнку, деталях вишивки, незвичайній формі предмета. Керівник гуртка має прагнути підкреслити історичне значення музейних колекцій, виховати у дитини повагу до історії і збереження народної пам'яті. Адже музей позашкільного навчального закладу ставить важливу мету – виховання у дітей почуття естетичного сприймання, відповідальності за збереження історичної і культурної спадщини. Значну роль у його діяльності належить раді музею, її активності.

Загалом можна зробити висновок, що використання музейної педагогіки у системі позашкільних навчальних закладів дозволяє:

- збільшити інтерес вихованців до навчання;
- урізноманітнити форми і методи навчально-виховної роботи;
- посилити міжпредметні зв'язки;
- використовувати нестандартні види занять;
- підвищувати загальний рівень культури учнів та впливати на формування їх свідомого ставлення до культурної спадщини людства.

Отже, музейна педагогіка активно сприяє процесам когнітивного розвитку учнів, формуванню нового способу мислення, відходу від авторитарних принципів та підвищенню мотивації до навчальної діяльності, що відповідає сучасним тенденціям особистісно орієнтованої освіти у закладах позашкільної освіти.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про позашкільну освіту» від 06.09.2018 р. № 46, ст.393 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
2. Н. І. Стовба // [Вісник післядипломної освіти](file:///C:/Users/User/Downloads/Vpo_2011_4_35%20(4).pdf). - 2011. - Вип. 4. - С. 250-256 URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Vpo_2011_4_35%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Vpo_2011_4_35%20(4).pdf)
3. Любич О. І. Педагогічні засоби реалізації музейної педагогіки у позашкільних навчальних закладах / О. І. Любич // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2014. – Вип. 18 (1). – С. 424 – 430.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання толерантності є неабияк актуальним, тому останнім часом йому приділяють активну увагу. Важливим є формувати толерантну особистість і варто починати це робити з початкової школи.

Формувати толерантність в учнів потрібно не лише на уроках, але і в позаурочній діяльності. Грамотно спланована та організована, така діяльність допоможе поглибити знання, отримані на уроках а також сприятиме правильному формуванню такої важливої на сьогодні риси як толерантність.

Під час розвитку в учнів толерантності потрібно враховувати вікові особливості, які відображають властиві дітям молодшого шкільного віку риси та якості.

Серед особливостей формування толерантності як виховного процесу можна виділити педагогічні, вікові, специфічні, властиві лише процесу формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності. Обґрунтуємо та розглянемо кожен групу окремо [2, с. 119–121].

Перша група – це *педагогічні особливості*, які властиві виховному процесу загалом, а отже і процесу формування толерантності. До них можна віднести: цілеспрямованість; багатофакторність; віддаленість результатів виховання і непомітність; цілеспрямованість; багатофакторність; довготривалість; безперервність; двосторонній характер взаємодії; діалектичність; комплектність; комплексність; ступінчастий характер та ін. *Вікові особливості* відображають стійкі якості та риси особистості, які властиві дітям молодшого шкільного віку, визначаються поєднанням внутрішніх умов розвитку, тобто певним рівнем розвитку психічних процесів, рис особистості (пам'ять, мислення, почуття, увага, воля, мотиви та інше) і зовнішніх умов життя, змістом, формами діяльності дітей, їх оточенням. Вікові особливості включають фізіологічні та психічні особливості дітей молодшого шкільного віку, які впливають на процес формування толерантності учнів. *Психічні особливості* формування толерантності в молодших школярів пов'язані з особливостями розвитку психіки в даному віці. Вікові особливості психічного розвитку – типові ознаки розвитку психіки в певному віковому періоді, що виступають нормативами для визначення темпів психічного розвитку індивіда [2, с. 119–121].

Ефективним у розвитку толерантності в учнів початкової школи у позаурочній діяльності буде використання ігрових технологій. Найкраще нам підійде рольова гра. Під час такого виду ігор учні мають змогу застосувати отримані знання на практиці. Наприклад, ми

можемо створити ситуацію, у якій учням потрібно проявити толерантність. Ефективність таких ігор полягає в тому, що учням потрібно вчинити так, як би вони себе повели, якщо б ситуація відбулась насправді. Варто також зазначити, що розвиток цієї якості в учнів має бути систематичним, проте ненав'язливим. Ми можемо залучати фрагменти такого виховання, наприклад, у гурткову діяльність тощо.

Успішний розвиток толерантності в учнів також напряду залежить від підготовки вчителя початкової школи до цієї роботи. Насамперед педагог повинен сам володіти цією якістю для того, щоб бути прикладом для учнів.

Важливим також є розвиненість педагогічної толерантності. Тут береться до уваги не лише окремий педагог, але і весь педагогічний колектив.

Педагогічна толерантність – це не лише особистісно-професійна якість окремого педагога, а й усього педагогічного колективу, оскільки тільки у толерантному шкільному колективі можуть бути створені необхідні умови для виховання толерантної особистості [1, с. 23].

Погодьтеся, як ми можемо доносити до учнів те, що потрібно бути толерантним, якщо у середовищі, яке їх оточує, вони цього не бачать.

Отже, процес формування толерантності в учнів початкової школи є дуже важливим, і це потрібно робити не лише на уроках, але і в позаурочній діяльності.

Список використаної літератури

1. Кальнішевська Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності. *Інноватика у вихованні*. 2020. Випуск 11. С. 22-26.
2. Сухопара І. Особливості формування основ толерантності в учнів початкової школи у позаурочній діяльності. *Міжнародні чепанівські психолого-педагогічні читання*. 2015. С. 115-123.

Василик Леся (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Борисенко З.Т.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАХІВ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Страх, як базова емоція, у епоху нестабільності, гібридної війни є невід'ємною частиною не лише життя цілого суспільства, але й життя кожного окремого індивіда. Про те, що страх є найбільш сильною та загрозливою емоцією, яка справляє значний вплив на психічний розвиток особистості обґрунтовано у працях К. Ізарда, В. І. Гарбузова, О. І. Захарова, В. В. Лебединського, О. О. Прохорова та інших.

Особливої актуальності набуває розгляд даного феномену у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язано з новою соціальною ситуацією розвитку, яка багато в чому стає стресовою, негативно впливаючи на подальший розвиток особистості.

Дослідниками відзначається ряд вікових особливостей змісту страху. Дані наукових досліджень вказують, що хоча з послабленням егоцентризму, ростом самосвідомості і почуттям відповідальності число страхів у молодших школярів зменшується, однак вони повністю не зникають, а трансформуються у нові [1].

На зміну інстинктивним страхам дошкільників, що пов'язані з інстинктом самозбереження, у підлітків з'являються й переважають соціальні страхи. А молодший шкільний вік, як відзначає В. А. Аверін [1], – це своєрідне перехрестя, на якому перехрещуються інстинктивні і соціальні страхи. Вони є більш складними за своєю структурою і їх важче визначити, наприклад, це страх смерті батьків.

Пояснюючи природу даних страхів, психологи зазначають, що інстинктивні страхи мають емоційний фон, а соціальні страхи, будучи раціональними є результатом інтелектуальної діяльності. У цьому контексті О. І. Захаров констатує: «Страх і боязнь (стійкий стан страху) – це доля переважно дошкільного віку, а тривожність і побоювання – підліткового. Нас цікавить у молодшому шкільному віці як страх і боязнь, так і тривожність і побоювання, які можуть бути представлені однаковою мірою» [3].

Ідея про серйозні зміни специфіки страхів у віці 6-7 років обґрунтована А. Фройд. Дослідниця зазначає, що на психіку дитини дошкільного віку існуюча раніше об'єктивна тривога, а саме страх, джерелом якого є зовнішній світ, не здійснює значного впливу, значущості набуває страх перед силою інстинктів, що має своїм джерелом свідомість і ця тривога «Над-Я» виявляється у почутті провини.

Тенденція до символізації страху називається психологами такою, що є загальною характеристикою страху для молодших школярів. Пояснюючи, що образи страху у цьому віці є символами, джерело яких криється в культурно-історичних традиціях.

Вивчення страхів у дітей проводилося у межах концепції неврозів і невротичного розвитку особистості вітчизняними психологами, які не створюючи власних концепцій, описують специфіку дитячих страхів. У цьому контексті, на думку В. Гарбузова [2], в основі всіх страхів дитини лежить неусвідомлюваний або ж усвідомлюваний страх смерті. Вчений зазначає, що усвідомлення молодшим школярем безпорадності й складності оточуючого світу, призводить до роздумів про смерть. Поява страху смерті означає поступове завершення «наївного» періоду в житті дітей, коли вони вірили в існування казкових персонажів, безсмертя тощо, з чим тепер доводиться розлучатися. «Страх смерті – корінь всіх страхів. Дитина може боятися Бабу-Ягу, Вовка і незнайому людину, боятися багатьох

об'єктів, мати багато різноманітних страхів, але за цим усім стоїть одне — страх смерті» – пише В. Гарбузов [2].

Будучи морально-етичною категорією, страх смерті є свідченням зрілості й глибини почуттів. У зв'язку з цим він найчастіше зустрічається у емоційно чутливих і вразливих дітей, які також володіють здатністю до абстрактного мислення. У порівнянні з хлопчиками у дівчаток страх смерті зустрічається частіше, що пов'язано з інстинктом самозбереження. Натомість хлопчики, які бояться чужих людей, також є схильними до страху смерті.

Часто страх смерті пов'язаний з іншими страхами, наприклад, у дівчаток – зі страхом захворіти, нападу бандитів, а у хлопчиків – боязню стихії тощо.

З вступом до школи змінюється концепція життя і смерті, у якій смерть стає пережитим почуттям, таким чином переважає уже єдина концепція життя. Нова соціальна позиція – позиція школяра знівельовує ставлення до смерті, як до такої, що викликає занепокоєння. Присутність даного страху можна спостерігати у емоційно чутливих дітей, які бояться небіжчиків, чорної руки, скелетів тощо.

Проте, як зазначає О. І. Захаров, «покінчити» зі страхом смерті остаточно неможливо, у 8 років відбувається зміна суб'єкта страху: вони не стільки бояться власної смерті, як смерті батьків [3]. У дівчаток, внаслідок їхньої підвищеної чутливості, відсоток цих страхів вищий, аніж у хлопців.

Соціальна реальність призводить до того, що в цьому віці на першому плані постає страх бути «не тим», про кого добре відгукуються, кого поважають, цінують і розуміють не відповідати вимогам, які ставляться до дитини. Тобто, це страх невідповідності соціальним вимогам найближчого оточення (школа, однолітки, сім'я). Формою цього страху може бути страх зробити щось не так, як потрібно і правильно. Цей страх, як правило, проявляється в особливо важливих для дитини ситуаціях (відповідь біля дошки, контрольна робота тощо) [2].

В.А. Аверін однією з причин появи страху невідповідності називає несформоване вміння оцінювати на основі моральних приписів власні вчинки, що є основою формування почуття відповідальності [1], яке формується у даний період. Страх невідповідності, на думку вченого, не виникне, якщо у молодших школярів активно формується почуття відповідальності.

Якщо у дошкільнят страх темряви, казкових негативних героїв яскраво виражений, то зі вступом до школи діти значно менше бояться темряви і тварин, казкових персонажів, що також пов'язано зі зміною соціальної ролі. Крім того, школяр уже знає про що йдеться в казках, що насправді не буває, і вважає ганебним боятися Бабу - Ягу або дракона. Але якщо причина страху не зникла, а тривожність стала рисою характеру, то на місці зжитих страхів

під тиском нових обов'язків виникає страх не відповідати вимогам сім'ї, школи, однолітків. Ці страхи цілком логічні, але вони дуже заважають школяреві при спілкуванні з незнайомими людьми, при відповіді біля дошки.

П. М. Якобсон вивчаючи об'єкти, що викликають страх у дітей молодшого шкільного віку, встановив, що їх турбують хвороба близьких, смерть, пов'язана з реально пережитою втратою близьких, невдачі в навчанні, особливо на іспитах, сни, які лякають.

Є. П. Ільїну своїй праці «Емоції і почуття» наводяться наступні дані щодо розподілу страхів у молодших школярів: у 72% дітей присутні страхи, пов'язані зі школою і навчанням, а у 53% вони пов'язані з невпевненістю в стосунках з учителем.

В опитуваннях молодші школярі найчастіше відзначають реальні небезпеки і рідше – уявні. З реальних страхів переважають боязнь води і висоти, боязнь тварин, побоювання за здоров'я рідних і близьких. Серед уявних страхів виділяються боязнь темряви і невдоволення дорослих.

На думку О. І. Захарова, окремою групою страхів є шкільні страхи, а саме: страх зробити помилку, страх відповідати біля дошки, страх відповідати на запитання вчителя, страх агресії однолітків, боязнь запізнитися в школу, що було найбільш характерно для дівчаток [3].

Одним із різновидів страху невідповідності, що найчастіше зустрічається у дівчаток молодшого шкільного віку, є страх запізнитися до школи. Такий статевий аспект пояснюється тим, що у дівчаток швидше, ніж у хлопчиків, виникає почуття провини. Ще один симптом синдрому «шкільної фобії» є страх ходити до школи. Згідно з твердженням О. І. Захарова, це не страх самої школи у чистому вигляді, а скоріше страх розставання з батьками, до яких прив'язана тривожна, часто хворююча дитина під гіперопікою [3].

До чинників, що сприяють виникненню «шкільних страхів» у молодших школярів, відносять конфліктні віносини з учителями, однокласниками. Батьки також можуть провокувати виникнення даного страху у своїх дітей, здійснюючи постійний тиск на неї під час виконання домашніх завдань, настановами щодо правильної поведінки в класі та відповідей на уроках.

Ще одна категорія страхів, характерних для даного віку це страх стихії: бурі, повені, урагану, землетрусу. На думку О. І. Захарова, властиве молодшим школярам «магічне мислення», схильність до різноманітних передбачень, забобон тощо сприяють формуванню даних страхів [3].

Дослідження психологів вказують на зростання у XXI ст. (порівняно з попереднім) серед молодших школярів страху фізичного насильства, зокрема, нападів з боку

однокласників і старших учнів, незнайомих людей, а також знуцань, побиття, вимагання грошей тощо.

Аналіз страхової симптоматики у молодших школярі, дозволяє нам відзначити, що вона є наслідком поєднання соціальних й інстинктивних страхів, а саме страху невідповідності загальноприйнятим нормам на тлі несформованого почуття відповідальності, «магічного мислення» і вираженої в цьому віці навіюваності. Зміни, що відбулися в емоційній сфері дітей, пов'язані, в зокрема, з різким збільшенням кількості факторів страху, з одного боку, і недостатність науково-методичних засобів для вивчення дитячих страхів, з іншого боку, визначили необхідність вивчення страхів у дітей молодшого шкільного.

Список використаної літератури:

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков: учеб. пособие / В. А. Аверин. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1998. – 379 с.
2. Гарбузов В. Практическая психотерапия, или Как вернуть ребенку и подростку уверенность в себе, истинное достоинство и здоровье / Под ред. Э. Коваленко. — СПб. : АО «Сфера», 1994. — 158 с.
3. Захаров А.И. Дневные и ночные страхи у детей / А. И. Захаров. – СПб. : Речь, 2005. – 320 с., с.59

Марідко Софія (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – асист. Ковалишин О.І.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Дошкільне виховання в Україні починає свою історію з кінця XIX ст. Саме тоді склалися умови для виникнення закладів приватного дошкільної освіти. Дошкільними закладами освіти є дитячі ясла, дитячі садки, дитячі ясла-садки, сімейні, прогулянкові, дошкільні та комбінованого типу комплекси (для дітей, які потребують коригування фізичного і психічного розвитку) з короткотривалим, денним, цілодобовим перебуванням дітей, а також дитячі садки інтернатного типу, дитячі будинки та ін.

Згідно Закону України “Про дошкільну освіту”, дошкільна освіта являється цілісним процесом, спрямованим на: “забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду” [2]. Згідно з цими поняттями інноваційний розвиток дошкільної освіти варто пов'язувати із можливістю батьків, опікунів обирати той тип дошкільної освіти, який би надав створив умови для всебічного гармонійного розвитку вихованця.

Поряд із типовими державними дошкільними навчальними закладами стають популярні нові для українського суспільства – приватні дошкільні заклади освіти. Увага до них з боку громадськості, темпи зростання їх чисельності в кожному населеному пункті свідчить про правильність вибору цього напрямку в розвитку системи дошкільної освіти.

Одним із напрямів оновлення системи дошкільного виховання є відкриття дошкільних навчальних закладів, які працюють за альтернативними методиками і новітніми технологіями та створення міні-садків, сімейних центрів. Відрізняються вони від традиційних дошкільних закладів спеціалізованими програмами, широким діапазоном послуг за межами державних програм, спрямованих на розвиток індивідуальних здібностей дітей, але при обов'язковому дотриманні чинного законодавства України для суспільних навчально-виховних закладів.

Засновником приватного дошкільного навчального закладу освіти приймається рішення про створення та реорганізацію закладу за наявності необхідної навчально-методичної та матеріально-технічної бази, педагогічних кадрів, а також з дотриманням санітарно-гігієнічних норм, правил і стандартів за погодженням із відповідним органом виконавчої влади з питань освіти та відповідним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я.

Ритм сучасного життя вимагає нових форм організації роботи з дошкільниками, які дають можливість переходити на більш гнучкий режим, зручний для батьків. Обираючи нові типи дошкільних закладів, батьки звертають увагу на те, що до кожної дитини знаходять особливий індивідуальний підхід таких закладах, надають їй достатньо уваги.

На думку вчених (О. Лобас, Г. Лаврентьєва, А. Бузова та ін.), батьки вихованців проявляють особливу зацікавленість щодо змісту і форм організації навчально-виховного процесу. Надмірна зацікавленість батьків зумовлює їхнє активне включення до педагогічного процесу, прагнення до надання допомоги педагогічному колективу.

До критеріїв оцінки результатів дошкільної освіти, що засвідчують її якість, традиційно відносять: показники особистісного росту випускника закладу дошкільної освіти, серед яких виокремлюють сформованість базових якостей особистості та обсяг засвоєної в межах освітньої програми навчальної інформації; вмотивованість поведінки; дотепність та допитливість, загальний рівень підготовленості до навчання в школі.

За аналізом психолого-педагогічних джерел можна виокремити такі чинники та шляхи забезпечення якості сучасної дошкільної освіти:

- Підвищення ролі ігрової діяльності у житті дитини. Збіднення чи відсутність сюжетно-рольової гри провокує недорозвиненість емоційної, мотиваційної та вольової готовності дитини до школи, призводить до порушень у розвитку особистості, гальмує

становлення механізмів регуляції поведінки, спричиняє зниження розвитку творчих здібностей дитини.

- Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Наступність є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, яка має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання й виховання з урахуванням вікових особливостей дітей на суміжних щаблях освіти.

- Усунення проявів авторитарної педагогіки. На часі підтримка варіативних розвивальних технологій, спрямованих на комплексний підхід до фізичного, психічного та духовного потенціалу дитини-дошкільника з використанням гуманістичної особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти.

- Виконання комплексної програми закладу дошкільної освіти. Оптимальний вибір варіативних програм. Широке обговорення програм для закладу дошкільної освіти.

- Використання цілісного програмно-методичного забезпечення дитячого розвитку, індивідуальності кожної дитини.

- Дотримання гранично допустимого навчального навантаження на дитину.

- Оптимізація умов роботи педагогів. Формування сучасного розвивального середовища в кожній віковій групі та в закладі дошкільної освіти загалом; творчий підхід до справи та повна індивідуалізація освітнього процесу - важливі чинники, які впливають на якість дошкільної освіти.

- Відповідність особистісних та навчальних досягнень дитини. Державному стандарту дошкільної освіти [1, с. 6-8].

Саме тим вимогам і відповідають сучасні приватні дошкільні заклади освіти, Особливістю їхньої діяльності є набагато різноманітніша освітня діяльність дітей; невелика кількість дітей у групах, що дає змогу вихователям приділити кожному більше уваги; можливість батькам спостерігати за процесом навчання та виховання дітей та навіть залучення у сам процес.

Таким чином, приватний дитячий садок – це установа, фінансування якого здійснюється за рахунок внеску батьків вихованців. Так як сад платний, якість послуг, що надаються, повинна бути значно вища за державні.

Список використаної літератури

1. Березіна О. О. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов освітньої діяльності дошкільного навчального закладу нового типу. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2017. Вип. 4. С. 17-21.

2. Закон України “Про дошкільну освіту”. К.: Ред. журналу “Дошкільне виховання”, 2001. С. 4-33.

МАТЕРІАЛИ
студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 15

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 2,95
Тираж 60 прим. Зам.

Малий видавничий центр кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7